

Форма № Н–9.02

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ
УКРАЇНИ
ГУМАНІТАРНО–ПЕДАГОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

УДК 81'25:001:63

Погоджено
Декан гуманітарно–педагогічного
факультету,
кандидат філософських наук, доцент
_____ Савицька І.М.
« ___ » _____ 2024 р.

Допускається до захисту
Завідувач кафедри іноземної
філології і перекладу,
доктор педагогічних наук,
професор _____
Амеліна С.М.
« ___ » _____ 2024 р.

МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

на тему: Актуальні виклики перекладацької діяльності у військовій царині:
термінотворення та фонові знання

Спеціальність: 035 «Філологія»

Спеціалізація: 035.041 – Філологія (германські мови та літератури
(переклад включно), перша – англійська)

Виконав студент _____ Кравченко В.С.

Керівник магістерської роботи _____ Сидорук Г.І.

КИЇВ – 2024

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1: АКТУАЛЬНІ ВИКЛИКИ ПЕРЕКЛАДАЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ВІЙСЬКОВІЙ ЦАРИНІ	8
1.1. Специфіка військової термінології.....	8
1.2. Проблеми термінотворення.....	14
1.3. Необхідність фонових знань.....	17
1.4. Вплив мови на військову комунікацію	20
РОЗДІЛ 2. СТИЛІСТИЧНІ Й ЛЕКСИЧНІ АТРИБУТИ ВІЙСЬКОВОГО ПЕРЕКЛАДУ	27
2.1 Особливості військового перекладу українською мовою	27
2.2 Використання техніко-стилістичних прийомів при перекладі польової літератури.....	33
2.3 Лексико-семантичні та морфологічні особливості військового галузевого перекладу	36
РОЗДІЛ 3. СПОСОБИ ТВОРЕННЯ ВІЙСЬКОВИХ ТЕРМІНІВ ТА ПІДХОДИ ДО ЇХ ПЕРЕКЛАДУ	41
3.1 Способи творення військових галузевих термінів	41
3.2 Переклад скорочень й абревіатур. Загальні особливості	44
3.3 Способи перекладу багатокomпонентних термінів.....	49
3.4 Творення нових слів шляхом скорочення	56

3.5 Способи перекладу синтаксичних конструкцій у військовій документації.....	58
РОЗДІЛ 4: ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ ВИКЛИКІВ	61
4.1. Удосконалення термінологічної бази	61
4.2. Використання спеціальних словників та глосаріїв.....	63
4.3. Навчання перекладачів військової тематики.....	69
4.4. Застосування сучасних технологій перекладу	75
ВИСНОВКИ	83
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	85
ДОДАТОК А	93

ВСТУП

Актуальність теми: військова царина – це динамічна та дійсно складна система, що постійно розвивається, генеруючи нові поняття, терміни та знання. Переклад у цій царині відіграє надзвичайно важливу роль, адже забезпечує ефективну комунікацію між військовими різних країн, а також сприяє успішному проведенню спільних операцій, навчань та досліджень.

Наявність власної армії є обов'язковою умовою незалежності країни. За роки незалежності Україна буквально повністю відновила свій військовий потенціал, і сьогодні українська армія по праву визнана однією з найкращих армій світу.

Не менш важливу роль в українській армії відіграють перекладачі, адже від правильної передачі змісту документа залежить успіх військових операцій. Наразі в багатьох українських університетах створені кафедри військової підготовки, де студенти можуть не лише отримати базові знання та навички з військової підготовки, а й опанувати основи військового перекладу для подальшого здобуття відповідної кваліфікації.

Актуальність теми дослідження зумовлена низкою факторів:

- Зростанням міжнародної співпраці у військовій сфері, що потребує якісного перекладу документації, інструкцій, навчальних матеріалів тощо.
- Постійним оновленням військових технологій, що веде до появи нових термінів та понять, які потребують адекватного перекладу.
- Високими вимогами до точності та фаховості перекладу військових текстів, адже від цього залежить життя та безпека людей.

Військова термінологія поступово стає частиною словникового складу національної мови, відображаючи мовну та культурну ситуацію, характерну

для певної епохи. Найважливішими рисами військової термінології є компетентність та корпоративна ідентичність.

Військова термінологія оновлюється не лише під час воєн і конфліктів, але і в часи військових реформ та реорганізацій. Секретність і єдність армії визначають її корпоративний характер і створюють умови для створення і розвитку специфічної військової мови.

Військова лексика складається з ядра термінологічної лексики та периферії нетермінологічної, зниженої лексики. Поняття "військова субстандартна лексика" узагальнює різні соціальні та функціональні класи слів, що використовуються у військовій мові в неформальному спілкуванні, а саме: жаргонізми, сленгізми та сленгові фразеологізми.

Найхарактернішою особливістю військових документів є різноманітні абрєвіатури, які мають характер умовного коду. Повсякденні слова у військових документах отримують спеціальне письмове позначення.

Військові документи насичені спеціальною термінологією, які стосуються як безпосередньо військової справи, так і різних галузей техніки, що використовуються в армії. В офіційних документах не використовуються норми живої розмовної мови і, зокрема, технічні терміни, які часто називають "військовим жаргоном" і які широко використовуються в живому спілкуванні між солдатами.

Метою дослідження є вивчення актуальних викликів перекладацької діяльності у військовій царині та розробка методичних рекомендацій щодо їх подолання, з акцентом на термінотворення та фонові знання.

Завдання дослідження:

- Визначити основні виклики, з якими стикається перекладач у військовій царині.

- Дослідити проблеми термінотворення та роль фонових знань у перекладі військових текстів.
- Розробити методичні рекомендації щодо вдосконалення перекладацької діяльності у військовій сфері.

Об'єктом дослідження є перекладацька діяльність у військовій царині.

Предметом дослідження є актуальні виклики перекладацької діяльності у військовій царині, пов'язані з термінотворенням та фоновими знаннями.

Для досягнення мети та виконання завдань дослідження буде використано комплекс методів, таких як:

- Аналіз літератури з теорії та практики перекладу, військової термінології, фонових знань.
- Аналіз військових текстів та перекладів.
- Експериментальне дослідження впливу фонових знань на якість перекладу.

Наукова новизна дослідження полягає у комплексному аналізі актуальних викликів перекладацької діяльності у військовій царині з акцентом на термінотворення та фонові знання.

Очікується, що результати дослідження допоможуть:

- Підвищити якість перекладу військових текстів.
- Удосконалити методику підготовки перекладачів для роботи у військовій сфері.
- Розширити знання про роль фонових знань у перекладі.

Практичне значення дослідження полягає у розробці методичних рекомендацій щодо вдосконалення перекладацької діяльності у військовій сфері, які можуть бути використані:

- Перекладачами, які працюють у військовій сфері.
- Викладачами та студентами факультетів перекладу.

- Військовими навчальними закладами.

Апробація результатів роботи та публікації

Результати дослідження були апробовані на наукових конференціях та опубліковані у фахових виданнях.

Структура та обсяг кваліфікаційної роботи

Кваліфікаційна робота складається з чотирьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг роботи – 93 сторінок.

РОЗДІЛ 1: АКТУАЛЬНІ ВИКЛИКИ ПЕРЕКЛАДАЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ВІЙСЬКОВІЙ ЦАРИНІ

1.1. Специфіка військової термінології

Військовий словник як слова і словосполучення, що є засобом характеристики військових понять, і виділяє в ньому такі основні характерні компоненти: військову термінологію, неофіційні відповідники військових термінів і військовий арготизм. Лексичні одиниці військового спрямування не відображають суб'єктивної оцінки мовного суб'єкта і їх використання зумовлене офіційною військовою літературою. В основному військові фразеологізми вживаються в усному мовленні військовослужбовців і утворюють різні соціально-функціональні класи слів, які за своїми функціональними ознаками складаються з різнорідних лексичних одиниць. З погляду мовознавства та краєзнавства військова лексика — це сукупність усіх елементів сфери військового спілкування, що відображають вплив культурних, історичних, територіальних, вузькоспеціальних та інших позамовних чинників і знаходять свій прояв у конкретній формі. словесні вирази. Тому щодо визначення поняття «військова лексика» існують різні погляди щодо цього питання. Але найголовніше, що слід розуміти, це те, що військова лексика є різновидом лексики і певною мірою відображає вплив зовнішніх і внутрішніх факторів, які необхідно враховувати при перекладі [4, с.62].

Дослідження військової лексики в синхронії та діахронії дало вченим можливість поділити її на такі основні групи:

- військова термінологія, під якою розуміють термін «що має безпосереднє відношення до військової справи, збройних сил, способів збройної боротьби»;

- військово-технічна термінологія, яка позначає термін «що має безпосереднє відношення до військової справи, збройних сил, способів збройної боротьби»;

- емоційно забарвлена військова лексика, представлена словами та сполученнями, які часто вживаються переважно у військовому розмовному мовленні та фактично є стилістично синонімами відповідних військових термінів [38, с.65].

Військова термінологія є невід'ємною частиною військової лексики і тому потребує детального розгляду. Військова та супутня термінологія є основою спільних бойових дій та взаєморозуміння. Систематизована військова термінологія дає змогу організувати та вести спільні дії, чітко формулювати накази.

Військова термінологія включає вузькі, власне військові терміни, термінологічні одиниці, загальні терміни, терміни та технічні жаргонізми. У військовій лексиці розрізняють спеціальну термінологічну лексику та професійну універсальну лексику, особливу лінгвістичну сферу, обмежену рамками кожної професії і розташовану між термінологічною лексикою та літературною лексикою загального вжитку. У свою чергу, розглядає військову лексику як особливий пласт лексичної системи і розрізняє військові терміни та військово-побутову лексику. Військові терміни це слова або словосполучення, що відповідають поняттям військової справи. Військово-побутова лексика є перехідним явищем між військовою термінологією та загальноповживаною лексикою. Військова термінологія має такі особливості:

- 1) багаторівнева організація, що описує різні аспекти;
- 2) використання термінів з інших терміносистем – науково-технічних галузей;
- 3) регламентація більшості умов;

4) відсутність емоційно-експресивних відтінків [38, С. 65-67].

Варто зазначити, що характерною рисою військової лексики є наявність емоційно забарвлених евфемістичних слів і словосполучень, заснованих на семантичному поєднанні в одному контексті різних значень одного слова або різних слів (словосполучень), однакових чи близьких за тональністю. Військовий жаргон, жаргонізм і арготизм походять від емоційно забарвлених одиниць військової лексики.

Військовий сленг охоплює практично всі сфери військового життя. Практично всі терміни, види майна, зброї, військової техніки та всього іншого мають свої назви як в літературі, так і в неофіційному мовленні. Це пов'язано з необхідністю мати прості назви предметів і подій особистого життя та професійної діяльності військовослужбовців. Крім того, військовий сленг сприяє зближенню військовослужбовців, які традиційно походять з різних соціальних станів. Сам термін «сленг» не має загальноприйнятого значення, що часто ускладнює дослідження в цій галузі. Відомий американський лінгвіст Чарльз Фріз у 1940-х роках зазначав: «Термін «сленг» настільки поширився за значенням і застосовувався до такої великої кількості різних понять, що надзвичайно важко провести межу між сленгом і звичайною розмовною мовою» [48, с. 113]. Нині визначення військового сленгу не змінилося. Військовий жаргон можна класифікувати за категоріями та тематичними групами, що полегшує його вивчення як для дослідницьких, так і для навчальних цілей. Англійський військовий сленг поділяється на групи, що відображають різні сторони і теми життя військовослужбовців:

- Стосунки між людьми;
- фізична активність;
- Перерва та вільний час;
- Люди та навколишній світ.

У сучасному інформаційному світі, особливо в епоху глобалізації та технологічних змін, роль ЗМІ, особливо онлайн-новин, у донесенні інформації про військові конфлікти стає все більш важливою. Однією з найактуальніших ситуацій у сучасному військовому контексті є війна в Україні, яка почалася на початку 2014 року та набула нових масштабів 24 лютого 2022 року. Нині дослідження перекладу військової термінології є на першому плані на тлі зростання значення військового співробітництва та міжнародної взаємодії. Військова термінологія є важливим інструментом для взаєморозуміння між різними збройними силами, урядовими організаціями та міжнародними партнерами. Англійські онлайн-новини є важливим джерелом інформації для англійської аудиторії, тому точний і відповідний переклад військової термінології вкрай необхідний для правильного розуміння ситуації та прийняття об'єктивних оцінок. Проблема в тому, що переклад військової термінології має свою певну специфіку. Військова термінологія характеризується великою кількістю технічних термінів, які мають визначене поняття в контексті війни і неправильне або неточне тлумачення яких може призвести до викривлення інформації про події [52, с. 272]. До особливостей перекладу військової термінології в англійських онлайн-новинах можна віднести, зокрема, такі проблеми, як культурні відмінності, відсутність еквівалентних термінів мовою перекладу, використання аббревіатур і акронімів, неоднозначне тлумачення деяких термінів. Ці фактори можуть призвести до неточного або недостатнього перекладу військової термінології, що впливає на сприйняття та розуміння англійською аудиторією подій військового часу в Україні.

Військова лексика – це особливий пласт лексичних одиниць, що обслуговує певну сферу людської діяльності – організацію збройних сил, оперативно-тактичне мистецтво, зброю тощо [7, с. 89]. Військова лексика може

використовуватися в загальних термінах і служити засобом фіксації соціолінгвістичних характеристик. Військова лексика складається з військових термінів, що відповідають поняттям військової справи, а також військово-побутової лексики, яка є «перехідним явищем між військовою термінологією та загальноживаною лексикою». Військову лексику за ознаками можна поділити на три основні групи:

1. Військова термінологія, що позначає поняття, пов'язані з військовою справою, збройними силами, способами ведення військових дій та іншими аспектами військової діяльності.

2. Військово-технічна термінологія, яка включає науково-технічні терміни, що використовуються для опису технічних аспектів озброєння, військової техніки, систем зв'язку тощо.

3. Емоційно насичена військова лексика, також звана сленгом, що складається зі слів і виразів, які зазвичай використовуються в повсякденній мові військового персоналу Сполучених Штатів Америки. Цей тип лексики має емоційну вагу і часто є стилістичним еквівалентом військових термінів [13, с. 26].

Щоб адекватний переклад текстів військової тематики безпосередньо залежав від способу перекладу військових термінів, перекладач повинен володіти достатніми знаннями та розумінням військової справи, стратегії, тактики, зброї та інших аспектів військової діяльності.

Військова лексика відіграє важливу роль у формуванні сучасної англійської мови і є складною системою, компоненти якої розвиваються незалежно та впливають у своєму розвитку один на одного. Детально опрацювавши поняття «військова лексика», ми дійшли висновку, що військова термінологія, як одна з найбільших складових військової лексики, визначає поняття, які мають безпосереднє відношення до військової справи та несе

найбільше смислове навантаження. Також було зазначено, що військова термінологія представлена збіркою військових термінів. Військові терміни, у свою чергу, визначаються як лексичні одиниці, що позначають загальновійськовий або військово-конкретний термін. Емоційно забарвлену військову лексику складають слова і словосполучення, які вживаються військовослужбовцями в повсякденному житті і можуть використовуватися для художнього зображення певних військових дій або для позначення предметів і предметів, якими користуються військові.

1.2. Проблеми термінотворення

Термінотворення у військовій царині – це складний та динамічний процес, що має ряд особливостей та проблем. У військовій царині існує кілька проблем, пов'язаних з термінотворенням. Нижче перераховані деякі з них:

- **Нестабільність термінології:** Військова термінологія постійно розвивається, оскільки з'являються нові технології, тактики і зброя. Це може призводити до нестабільності термінологічних термінів і до розбіжностей в їх використанні.
- **Мовні бар'єри:** Військові локалізовані терміни можуть мати різне значення в різних країнах або навіть в різних військових гілках. Це може створювати проблеми при спілкуванні між військовими з різних країн або при співпраці між різними військовими гілками.
- **Перекладові помилки:** Військові терміни, особливо при перекладі між різними мовами, можуть втрачати своє первинне значення або бути некоректно інтерпретовані. Це може призводити до непорозумінь та недорозумінь під час спілкування між військовими з різних країн.
- **Відсутність стандартизації:** Військова термінологія часто не має чітких стандартів і визначень. Це може призводити до різних тлумачень

термінів і використання різних термінів для позначення одного й того ж поняття [5, с. 7].

- Застарілість термінології: Військові терміни можуть застарівати з часом, особливо у зв'язку з швидким розвитком технологій. Це може призводити до використання застарілих термінів або до потреби у нових термінах для опису нових реалій.
- Відсутність єдиної термінологічної системи: Існує багато різних термінологічних систем, що використовуються у різних країнах, НАТО, ООН та інших військових організаціях. Це призводить до плутанини та непорозумінь.
- Швидке оновлення військових технологій: З появою нових технологій з'являються також нові терміни, які не завжди мають чітке та однозначне визначення.
- Вплив іноземних мов: Українська військова термінологія зазнає значного впливу з боку англійської та інших іноземних мов. Це може призводити до втрати самобутності української мови та ускладнення розуміння термінів для людей, які не володіють іноземними мовами.
- Недостатня фахова підготовка перекладачів: Перекладачі, які працюють у військовій сфері, не завжди мають достатню фахову підготовку, що може призводити до помилок у перекладі термінів.

Наслідки проблем терміноутворення:

- Помилки у перекладі: Неправильний переклад термінів може призвести до серйозних наслідків, таких як плутанина під час проведення військових операцій, пошкодження обладнання та навіть загибель людей.
- Ускладнення співпраці: Різні термінологічні системи ускладнюють співпрацю між військовими різних країн.

- Втрата самобутності мови: Вплив іноземних мов може призвести до втрати самобутності української мови та ускладнення розуміння термінів для людей, які не володіють іноземними мовами [2].

Шляхи вирішення проблем терміноутворення:

- Створення єдиної термінологічної системи: Необхідно розробити та впровадити єдину термінологічну систему, яка буде використовуватися у всіх військових структурах України.
- Уніфікація термінів: Слід уніфікувати терміни, що використовуються у різних країнах, НАТО, ООН та інших військових організаціях.
- Створення словників та глосаріїв: Необхідно створювати словники та глосарії військових термінів, які будуть доступні для всіх військовослужбовців та перекладачів.
- Підвищення фахової підготовки перекладачів: Перекладачі, які працюють у військовій сфері, повинні мати ґрунтовну фахову підготовку, що включає знання військової термінології.
- Ці проблеми терміноутворення у військовій царині можуть ускладнювати спілкування, розуміння та координацію між військовими підрозділами та між різними країнами. Для подолання цих проблем необхідно звернути увагу на стандартизацію термінології, ретельний переклад та надання чітких визначень для військових термінів.

1.3. Необхідність фонових знань

Фонові знання – це знання, які не виражені експліцитно в тексті, але необхідні для його розуміння. У контексті перекладу військової термінології фонові знання відіграють надзвичайно важливу роль. Оскільки військова сфера включає в себе специфічні концепції, процедури, обладнання та тактики,

перекладач повинен мати розуміння цих аспектів, щоб забезпечити точність та належний контекст перекладу.

Ось кілька причин, чому фонові знання необхідні для перекладу військової термінології:

- Військова термінологія часто має вузькоспеціальне значення: Для того, щоб правильно перекласти військовий термін, перекладач повинен розуміти його значення в контексті військової справи.
- Військова термінологія може бути багатозначною: Деякі військові терміни можуть мати кілька значень, і лише знання контексту може допомогти перекладачеві обрати правильне значення.
- Військова термінологія може бути пов'язана з історичними та культурними факторами: Для того, щоб правильно перекласти військовий термін, перекладач повинен розуміти історичні та культурні фактори, які вплинули на його появу [5, с. 7].
- Точність термінології: Військові терміни мають чітке значення та використовуються для передачі конкретних ідей та концепцій. Без розуміння цих термінів перекладач може помилитися в їх перекладі або використати неправильні еквіваленти, що призведе до неправильного розуміння та спотворення інформації.
- Контекстуальне розуміння: Військові тексти часто містять відсилання до конкретних подій, історичних контекстів та військових стратегій. Фонові знання допомагають перекладачу розуміти ці посилання та забезпечувати адекватний переклад, який передає не лише слова, а й сенс та інтенцію автора.
- Врахування культурних особливостей: Військові терміни можуть мати культурні аспекти, які важко передати без відповідного фонового

розуміння. Знання про військові традиції, протоколи та культурні норми допомагають перекладачу забезпечити вірний контекст та тон перекладу.

- Точність інформації: У військовій сфері точність та правильність інформації є життєво важливими. Фонові знання допомагають перекладачу перевірити та впевнитися в правильності перекладу, щоб уникнути неправильного розуміння та можливих негативних наслідків.

Види фонових знань, які необхідні для перекладу військової термінології:

- Знання військової справи: Перекладач повинен мати базові знання про військову організацію, структуру, зброю, тактику тощо.

- Знання військової історії: Перекладач повинен знати основні військові конфлікти, битви, полководців тощо.

- Знання військової культури: Перекладач повинен знати про традиції, звичаї та цінності, які існують у військовій сфері.

- Знання країни мови оригіналу: Перекладач повинен знати про політичний устрій, географію, культуру та історію країни мови оригіналу.

Як здобути фонові знання для перекладу військової термінології:

- Вивчати військову літературу: Існує багато книг, статей та веб-сайтів, які присвячені військовій тематиці.

- Спілкуватися з військовими: Спілкування з військовими людьми може допомогти перекладачеві краще зрозуміти військову термінологію та контекст її використання.

- Брати участь у військових тренінгах: Участь у військових тренінгах може дати перекладачеві практичний досвід роботи з військовою термінологією [9, с. 17].

Отже, фонові знання у військовій царині є необхідними для забезпечення точності, адекватності та правильного контексту перекладу. Це допомагає

зберегти інформаційну цілісність та забезпечити ефективне спілкування між військовими підрозділами та міжнародними партнерами. Перекладач, який володіє фоновими знаннями, може правильно та якісно перекладати військові тексти, що сприяє ефективній комунікації у цій важливій сфері.

1.4. Вплив мови на військову комунікацію

Першою закономірністю змін мови під впливом резонансних подій є перехід від вузькоспеціальної лексики до загальноновживаної. Щось подібне було під час епідемії Covid. Терміни «коронавірус», «ПЛР», «вентилятор», «пульсоксиметр» і «бустер» стали широко відомими та загальноновживаними, хоча раніше їх використовували лише лікарі.

Так само за півроку масштабної війни всі розуміють, що таке ППО, САУ, РПГ, ПТРК, бліндажі, осколки, турнікети та тепловізори. На жаль, нам довелося розуміти різницю між мінометом і РСЗВ, між балістичними і крилатими ракетами. Але крім звичних термінів поширився і армійський жаргон: двохсотий (убитий), трьохсотий (поранений), Беха (БМП), башта (літак СУ 25), Теплак (тепловізор), Покемон (ПКМ), Сквош (міни, РПГ - заряди) тощо [33, с.207].

Деякі назви іноземних зразків зброї адаптовані в Україні. Наприклад, американські HIMARS називають «химерами». Не тільки військовослужбовці, а й цивільні вживають у розмовах і листуванні термін «плюс/+», який походить від спілкування по раціях і означає «прийняв», «зрозумів». Деякі знають і використовують цифрові коди 4.5.0. (все чисто) і артилерія 300 30 3 (вогось/пуск).

Яскраво відбилася війна і на території власних імен в Україні. Продукти харчування та засоби масової інформації названі на честь ефективної зброї та

відомих місць. У нас є радіо «Байрактар», програма «Байрактар-Новини», квас «Чорнобаївський», горілка «Джавелін» і так далі.

Прикметною рисою є також збагачення синонімічного ряду негативними характеристиками наших ворогів. До звичайних форм «москалі» та «кацап» додалися «рашисти», «орки», «русня» та ін. У нашого ворога прямо протилежна ситуація. Росія намагається зробити вигляд, що війни немає, називаючи це «спеціальною військовою операцією». І за допомогою тотального контролю над ЗМІ, тотальної цензури та відсутності реальної опозиції їм це вдається. Будь-які військові поразки росіяни намагаються прикрити мовними евфемізмами. Замість «знищено військовий об'єкт» – «виникла пожежа», «стався відблиск», «порушено правила безпеки», «відбувалося куріння в неналежному місці». Замість «виведення через поразку» – «виявили жест доброї волі». Замість «був вибух» – «був вибух» [9, с.17].

Українці мають природне почуття гумору в екстремальних умовах. Це зобразив Ілля Рєпін на відомій картині «Запорожці пишуть листа турецькому султану». Тому не дивно, що російська евфемістична маскувальна мова стала предметом багатьох жартів.

Так російський хлопок став бавовною. Створення цього зображення базується на типовій помилці машинного перекладу, коли замість правильного еквівалента з'являється переклад омоніма. Термін бавовна для опису «таємничих» вибухів на підконтрольній Росії території став дуже популярним і навіть проникає в офіційні повідомлення української влади.

Деякі війни залишають у мові терміни, які використовуються ще довго після їх закінчення. Так, після радянсько-фінської війни з'явився термін «коктейль Молотова», а після радянської війни в Афганістані залишилися терміни двохсотий і трьохсотий (вага тіла в цинковій труні, доставленої

літаками, становила те саме). до 200 кілограмів, а форма обліку поранених у Радянській Армії називалася формою 300).

1.5. Етичні аспекти перекладу військових текстів

Професійна етика – це сукупність норм і правил, які регулюють поведінку професіонала на основі загальнолюдських моральних цінностей з урахуванням специфіки його професійної діяльності та його конкретної ситуації. Отже, під терміном «професійна етика» ми розуміємо кодекс честі фахівця, дотримання якого є справою совісті людини та її моралі [15, с.123].

Кожна професійна група має свої етичні норми, розвиток яких є необхідною передумовою підвищення професіоналізації діяльності. Перекладач – це спеціально підготовлений фахівець, який передає інформацію іншою мовою, дотримуючись принципів послідовності, точності та етики.

Важливість морально-етичної складової професійних компетенцій перекладача визначається, насамперед, соціальною роллю цієї професії. Тому що користувачі послуг перекладача довіряють його об'єктивності та надійності. Оскільки вони не мають доступу до оригіналу, вони припускають, що визначена перекладачем еквівалентність перекладу відповідає оригіналу. Тому, формування професійної етики має стати невід'ємною частиною навчання та роботи перекладача.

Професійна етика перекладача є важливою частиною його чи її професійної компетентності. Це також відіграє важливу роль у вирішенні професійних завдань. У процесі етичного навчання у майбутнього перекладача формуються такі важливі складові особистісних якостей, як людяність і принциповість. На основі формування морально-етичних норм розвиваються ціннісні орієнтації та внутрішні смислові мотиви професійних дій.

Дотримання етичних норм у ситуації перекладу значно впливає на результат. Оскільки усний переклад передбачає роботу в безпосередньому контакті з людьми, перекладач в першу чергу зобов'язаний дотримуватись норм етики спілкування. Це означає, що перекладач повинен мати повну здатність до гарної поведінки та бути вихованою людиною. В основі людського виховання лежать почуття та повага до інших людей. Основними положеннями професійної етики перекладача є: повага до тексту, толерантність, конфіденційність, турбота про власне фізичне та моральне здоров'я та самовдосконалення.

В етиці перекладача, як і в багатьох інших професійній етиці, особливу роль відіграють такі цінності, як професійний обов'язок і відповідальність.

Етичні аспекти професійної діяльності перекладача реалізуються через такі професійні та особистісні якості, як серйозність, тактовність, стриманість, коректність і делікатність [32, с. 17]. Тому надалі ми чітко розмежовуватимемо принципи професійної етики та особистісні якості, необхідні для їх дотримання. Для більш повного опису складових професійної етики перекладача враховуються ситуації та труднощі, що виникають під час його роботи. Оскільки перекладач відповідає за передачу інформації, він несе повну відповідальність за її адекватність.

Серед професійно-етичних навичок перекладача слід виділити культурну компетентність, яка виражається в повазі та толерантності до учасників спілкування; Мова, яка передбачає постійне володіння конкретною термінологією в певній галузі науки або техніки; Тема (підґрунтя), яка також включає ознайомлення перекладача з найважливішими поняттями певної галузі науки і техніки. Крім того, перекладач зобов'язаний постійно вдосконалювати свої знання, стежити за розвитком науки та систематично читати літературу з певної галузі знань. Від рівня володіння перерахованими

навичками залежить професійний успіх перекладача та його кар'єрний розвиток.

Але є й інша сторона професійної етики, дотримання якої більшою мірою пов'язане з духовністю фахівця, його моральним ставленням до загальнолюдських цінностей. У даному випадку мається на увазі відповідальність особистості перед іншими людьми. Професійна етика враховує такі види відповідальності професіонала: перед іншими людьми, перед самим собою та структурою, в якій він працює.

Серед принципів, яких має дотримуватись перекладач по відношенню до учасників спілкування, виділимо такі: точність перекладу; конфіденційність; нейтральність позиції; етикет; об'єктивність.

До професійних обов'язків самого перекладача відносяться такі етичні правила: самокритичність (перекладач визнає свої помилки і виправляє їх); самоосвіта (перекладач підвищує свій професійний рівень); Принциповість (перекладач відмовляється від перекладу, коли є фактори, що суперечать його моральним переконанням).

Переклад військових текстів – це не лише лінгвістична задача, а й етична відповідальність. Перекладач, який працює з військовими текстами, має бути обізнаним з етичними аспектами цієї роботи та дотримуватися певних принципів [19, с. 12].

Виходячи з принципів професійної етики, можна визначити особистісні якості, якими повинен володіти перекладач: точність, цілеспрямованість, серйозність і відповідальність (точність перекладу); розсудливість, тактовність (конфіденційність); стриманість, скромність (нейтральна позиція); ввічливість, культурність, коректність (етикет); Тонкість, толерантність (об'єктивність).

Основні етичні принципи перекладу військових текстів:

- Точність: Перекладач військових текстів має бути максимально точним у перекладі інформації. Неточність або спотворення інформації може мати серйозні наслідки, такі як плутанина під час проведення військових операцій, пошкодження обладнання та навіть загибель людей.

- Об'єктивність: Перекладач військових текстів має бути об'єктивним та неупередженим. Він не повинен додавати до тексту свої особисті думки або переконання.

- Конфіденційність: Перекладач військових текстів має зберігати конфіденційність інформації, яка міститься у текстах, з якими він працює.

- Відповідальність: Перекладач військових текстів має нести відповідальність за якість своєї роботи. Він повинен бути готовим виправити будь-які помилки, які можуть бути допущені в перекладі.

Ось кілька етичних дилем, з якими може стикатися перекладач військових текстів:

- Переклад текстів, які містять пропаганду або мову ворожнечі: Перекладач може відмовитися перекладати такі тексти, якщо він вважає, що вони можуть завдати шкоди.

- Переклад текстів, які містять секретну інформацію: Перекладач може бути зобов'язаний підписати угоду про нерозголошення секретної інформації.

- Переклад текстів, які суперечать його особистим переконанням: Перекладач може відмовитися перекладати такі тексти, якщо він вважає, що це буде суперечити його етичним принципам [15, с. 344].

Важливо, щоб перекладач військових текстів був усвідомлений етичних аспектів цієї роботи та дотримувався вищезгаданих принципів. Це допоможе йому виконувати свою роботу відповідально та професійно.

Додаткові етичні аспекти:

- Повага до культурних та релігійних особливостей: Перекладач військових текстів має поважати культурні та релігійні особливості країн, з якими він працює.

- Використання гендерно-нейтральної мови: Перекладач військових текстів має використовувати гендерно-нейтральну мову, щоб не дискримінувати людей за статтю.

- Захист авторських прав: Перекладач військових текстів має поважати авторські права інших авторів і не використовувати їхні тексти без дозволу.

Переклад військових текстів – це складна та відповідальна робота, яка має багато етичних аспектів. Перекладач, який працює з військовими текстами, має бути обізнаним з цими аспектами та дотримуватися принципів точності, об'єктивності, конфіденційності та відповідальності.

РОЗДІЛ 2. СТИЛІСТИЧНІ Й ЛЕКСИЧНІ АТРИБУТИ ВІЙСЬКОВОГО ПЕРЕКЛАДУ

2.1 Особливості військового перекладу українською мовою

Військова термінологія – систематизований збірник військових термінів. Він втілює порядок структур, гармонію переданого значення і, перш за все, узгодженість на відомчому та міжурядовому рівнях.

Військовий термін - це слово, фраза або навіть аббревіатура, яка описує предмет у сфері військової діяльності на основі різних характеристик, таких як: номінативність, репрезентативність, багатозначність.

У межах цієї великої області є багато галузей знань або діяльності, які можна вважати незалежними. Тому не варто говорити про загальний термін «військовий термін», а слід розрізняти тактичні, організаційні та військово-технічні терміни, що стосуються різних родів військ і збройних сил. Це різні військові сфери знань і діяльності, кожна зі своїми особливостями.

Військова лексика є сукупністю всіх елементів сфери військової комунікації, що відображає вплив культурних, історичних, територіальних, вузькоспеціальних та інших екстралінгвістичних факторів, які знаходять свій прояв у певних Вирази, які мають відношення до перекладача, іноді можуть становити непереборний мовний і культурний бар'єр [2].

Тому щодо визначення поняття «військова лексика» існують різні думки. Але найголовніше, військовий словник – це спеціалізований словник, який певною мірою відображає вплив зовнішніх і внутрішніх факторів, які необхідно враховувати при перекладі.

Для того щоб відрізнити військові терміни від текстів, що відображають зарубіжну дійсність, виділяють три перекладацькі групи: дві великі групи – лексична граматики і одна складова - лексична граматики.

До лексичних трансформацій належать: транскрипція, транслітерація, калькування та лексико-семантична заміна термінів.

Граматичні трансформації можуть включати деякі прийоми послідовного перекладу та деякі прийоми граматичної заміни.

Трансформації лексико-граматичного характеру мають під контролем антонімічний переклад, експлікацію (описовий переклад) і компенсацію [19, 12-16].

В американській армії використовуються два загальних терміни - *commander* та *leader* та два конкретні – *commanding general* та *commanding officer*. *Leader* використовується лише для командирів взводів та інших менших формувань (*platoon leader, squad leader, team leader*). В інших випадках використовується *commander*. Це пов'язано з тим, що в званні офіцера є *commander* є інші командири в офіцерському званні, а в підпорядкуванні *leader* – ні.

Терміни *commanding general* та *commanding officer* вказують на те, що ці командири мають звання генерала та офіцера відповідно.

Термінологічне словосполучення *executive officer (XO)* (посадова особа, яка виконує керівні функції іншого плану) вживається для позначення категорії посади військовослужбовця за певних умов, а саме: у бригаді, батальйоні та роті. Переклад цього терміну залежить від трудових відносин, в яких ця посадова особа виконує свої обов'язки. У бригаді та батальйоні *executive officer* перекладається термінологічним сполученням начальник штабу, а в роті, з огляду на те, що там немає штабу, – (старший) помічник командира.

Термін *reconnaissance* зазвичай перекладається терміном розвідка. Однак під час вибору варіанту перекладу необхідно враховувати той факт, що *reconnaissance* не використовують для позначення поняття розвідка в цілому як виду діяльності зі збору інформації. Автор зазначає, що в англійській мові

цей термін зазвичай використовується для позначення дій, спрямованих на отримання інформації про певну ділянку місцевості, а також інформації про формування та об'єкти противника, розташовані в цій місцевості. Якщо перед терміном стоїть визначення, воно вказує на засоби, за допомогою яких здійснюється інтелект. Наприклад, *ground reconnaissance* – наземна розвідка, *air reconnaissance* – повітряна розвідка.

Термін "surveillance" в американській армії використовується для позначення одного з видів розвідки. Це означає систематичний контроль (стеження, прослуховування, спостереження) за повітряним простором, земною поверхнею, підводним середовищем або окремими об'єктами з використанням технічних засобів для отримання розвідувальних відомостей. Переклад терміна "surveillance" залежить від засобів, що використовуються. Наприклад, якщо використовуються засоби звукової розвідки, то адекватним перекладом буде "звукова розвідка", застосування фотографування - "фоторозвідка", оптичних засобів - "оптичне спостереження", радіотехнічних засобів - "радіотехнічне спостереження". Тому існує кілька можливих варіантів перекладу, але найчастіше використовується термін "розвідка спостереженням" [24, с. 55].

Терміни "assigned" та "attached" у військовій термінології іноді перекладаються однаково - "доданий". Проте, між ними є різниця. "Assigned" означає доданого особу або формування до штатної структури, призначеного на посаду тимчасово або постійно. "Attached" означає доданого особу або формування до складу тимчасово, на період виконання певного завдання, без введення в штатну структуру. Ці два терміни позначають різні дії або стани. Для позначення стану використовується термін "organic", який перекладається як "штатний" або "включений до складу на постійній основі".

При перекладі терміна "performance" варто враховувати, що він може мати додаткове значення, яке передає реальні показники технічного засобу під час виконання практичного завдання. Залежно від контексту, в перекладі можна підкреслити цю особливість (наприклад, "експлуатаційні якості") або використати загальний термін "тактико-технічні характеристики".

Особливістю англійської мови є те, що багато абстрактних слів та висловів можуть мати конкретні значення. Наприклад, слова "firepower" та "combat power" в абстрактному значенні мають переклад "вогнева міць" та "бойова міць", проте в конкретному значенні перекладаються як "вогневі засоби" та "бойові сили та засоби".

Для характеристики танків в армії США використовується вираз "lethal firepower". Слово "lethal" у цьому разі не має жодного стосунку до свого безпосереднього варіанту перекладу – "смертельний". Цей термін варто перекладати як "вогнева міць".

Варто чітко розрізняти два різні термінологічні словосполучення "rear area" та "support area". Перше перекладається як "тиловий район" та є частиною смуги бойових дій, наприклад, дивізії, найбільш віддаленої від ворога (географічна ознака). Друге – "район тилового забезпечення", призначений для розміщення частин та підрозділів тилу (функціональна ознака) [29, с. 77].

Переклад термінів "to clear", "to breach" та "to reduce", які також можуть викликати труднощі в перекладі. Перший із них за своїм значенням є найбільш загальним та означає повне усунення перешкод. Якщо йдеться про міни – повне розмінування, повна ліквідація мін у певному районі. "To breach" означає робити в перешкодах проходи, тобто подолати їх частково, а не повністю знищити. Під "робити в перешкоді прохід" мається на увазі цілий комплекс дій, головними з яких є розвідка перешкоди, підготовка відповідної документації, сам процес, перевірка його безпеки та позначення на місцевості. Для

позначення етапу, коли прохід безпосередньо робиться, використовується термін "to reduce" (reduction), який означає максимальне зниження захисних якостей перешкоди.

Також для мінних загороджень в англійській мові використовується ще один термін – "to demine" (demining), який означає розмінування, розмінування або ліквідацію мін.

Важливо пам'ятати, що переклад термінів військової термінології має враховувати контекст та специфіку використання в армійських операціях. У разі сумнівів або потреби у точному перекладі рекомендується звернутися до фахівців у цій галузі або використовувати офіційні джерела термінології.

Також можливі інші способи перекладу військової термінології. Ось кілька прикладів:

1. За допомогою синонімів або близьких за значенням слів:
  - Tactical air command (англ.) – тактичне повітряне командування (укр.)
  - Decontamination kit (англ.) – набір для дезактивації (укр.)
  - Eyed optical system (англ.) – система біноккулярного огляду (укр.)
2. За допомогою перекладу фразами:
  - Very heavy cannon (англ.) – гармата з високою міцністю (укр.)
  - Fire control and coordination (англ.) – керування та координація вогню (укр.)
  - Heavy mortar platoon fire direction center (англ.) – центр керування вогнем взводу важких мінометів (укр.)
  - Operations and training section (англ.) – секція оперативної та навчальної діяльності (укр.)
3. За допомогою опису функції або призначення:
  - Explosive ordnance disposal personnel (англ.) – особовий склад, що здійснює ліквідацію вибухових пристроїв (укр.)

- Behind forces (англ.) – військові підрозділи, що діють у тилу ворога (укр.)
4. За допомогою розшифровок або визначень:
- Automatic masking criteria (англ.) – критерії автоматичного маскування (укр.)
  - Field movement techniques (англ.) – методи руху на полі бою (укр.)
  - Artillery delivery system (англ.) – система доставки артилерійського вогню (укр.)
  - Control missions (англ.) – операції з контролю та управління (укр.) [33, с.207].

Важливо вибрати такий переклад, який якомога точніше відображає значення терміну в контексті військових операцій. Для цього можна використовувати різні перекладацькі стратегії та консультиватися з експертами у галузі військової термінології.

2.2 Використання техніко-стилістичних прийомів при перекладі польової літератури

Польова література – це жанр літератури, який описує військові дії та життя військових. Цей жанр має ряд особливостей, які ставлять перед перекладачем ряд викликів.

Основні техніко-стилістичні прийоми, які використовуються при перекладі польової літератури:

- Термінологічна точність: Перекладач повинен точно та правильно перекладати військові терміни, щоб не спотворити зміст тексту.
- Відтворення стилю: Перекладач повинен відтворити стиль оригіналу, який може бути офіційним, діловим, публіцистичним або художнім.

- Передача емоцій: Перекладач повинен передати емоції та почуття, які автор виражає у тексті.
- Збереження автентичності: Перекладач повинен зберегти автентичність тексту, використовуючи відповідні лексичні та стилістичні засоби [40, с. 218].

Ось кілька прикладів техніко-стилістичних прийомів, які використовуються при перекладі польової літератури:

- Переклад військових термінів: Перекладач може використовувати словники військових термінів, щоб знайти відповідні еквіваленти в мові перекладу.
- Переклад фразеологізмів: Перекладач може використовувати фразеологічні словники, щоб знайти відповідні фразеологізми в мові перекладу.
- Переклад сленгу: Перекладач може використовувати сленгові словники, щоб знайти відповідні сленгові слова та вирази в мові перекладу.
- Переклад каламбурів: Перекладач може використовувати каламбури в мові перекладу, щоб зберегти гумор оригіналу.

Важливо, щоб перекладач польової літератури володів знаннями військової справи, стилістики та літературознавства. Це допоможе йому виконати переклад якісно та професійно.

Додаткові техніко-стилістичні прийоми:

- Використання спеціальних лексичних засобів: Перекладач може використовувати спеціальні лексичні засоби, такі як терміни, архаїзми, діалектизми, просторіччя, щоб підкреслити специфіку військової тематики.

- Використання стилістичних фігур: Перекладач може використовувати стилістичні фігури, такі як метафори, епітети, порівняння, щоб зробити текст більш образним і виразним.
- Використання синтаксичних засобів: Перекладач може використовувати синтаксичні засоби, такі як інверсія, парцеляція, еліпс, щоб зробити текст більш динамічним і експресивним.

Також один із способів є логічна сегментація тексту. Цей техніко-стилістичний прийом використовується для вираження логічності та чіткості висловлювання. Це досягається чітким поділом тексту на абзаци, пункти, абзаци тощо. Цей прийом особливо яскраво проявляється в бойових документах, де порядок об'єктів суворо регламентований, а кількість цифр у бойовому порядку визначає зміст [6, с. 134].

У військових текстах метод сегментації використовується без будь-якої спеціальної регламентації відповідно до параграфів, але він чітко зрозумілий у всіх військових текстах шляхом поділу на розділи та параграфи. Логічну сегментацію тексту також полегшує графічне оформлення, тобто вибір різних шрифтів. У юридичній літературі сегментація часто використовується для перерахування окремих статей з нового рядка, починаючи з дефіса.

Наступним прийомом, що надає мовному твору певного стилістичного забарвлення, можна було б назвати комунікативну актуалізацію, яка полягає в чіткому виділенні «даного» або «нового» у змісті висловлювання. Тому питання фактичного членства в пропозиції є дуже важливим питанням.

Фактична сегментація речення є вираженням семантичної, а не синтаксичної структури. Фактична сегментація речення за вихідною точкою — це його семантична частина, яка вже відома або принаймні зрозуміла одержувачу повідомлення, оскільки вона є вихідною точкою для мовця. Ця

перша частина значення називається «даними», тобто предметом, а основна частина значення, його ядро, є новою [6, с. 256].

Характерною ознакою тексту в стилі військового тексту є чітке розмежування теми й рими. Це також відповідає вимозі інструкції писати «військові» документи відносно простими реченнями без ускладнень.

Переклад польової літератури – це складна та відповідальна робота, яка потребує від перекладача знання військової справи, стилістики та літературознавства. Використання техніко-стилістичних прийомів допоможе перекладачеві виконати переклад якісно та професійно.

2.3 Лексико-семантичні та морфологічні особливості військового галузевого перекладу

Як і в інших різновидах ділового стилю, у військових документах слова вживаються переважно в їхньому фактичному та логічному значенні. Виняток становлять назви об'єктів військових операцій, яким часто дають різні умовні назви.

До загальних властивостей військових термінів належать ті, що не залежать від конкретної мови, а характерні для будь-якої термінології. Дуже важливою загальною властивістю будь-якої термінології, в тому числі і військової, є її системна обумовленість, тобто певна залежність термінів один від одного. Відмінною рисою військових термінів є їхня стилістична нейтральність, оскільки єдиним призначенням терміна є позначення поняття або предмета реальної дійсності, про який ідеться, на відміну, наприклад, від розмовних слів, яким завжди властиве певне емоційно-експресивне забарвлення.

Спільними ознаками всіх термінів будь-якого виду військової термінології є наступні [9, с. 17]:

1. однозначна віднесеність терміну до військової спеціальності; номінативність терміну, тобто його незалежність від контексту;
2. стилістична нейтральність терміну;
3. системність терміну, тобто його належність до групи термінів, що описують певний вид військової діяльності або конкретний військовий об'єкт.

Військова термінологія відрізняється від нейтральної лексики функціонально (спеціалізація у військовій сфері) та семантично (чіткість семантичних меж, стилістична нейтральність, відсутність емоційного забарвлення та прагнення до однозначності).

На відміну від звичайного слова, військовий термін може бути пов'язаний лише з одним об'єктом реальної дійсності, який представлений або терміном, або позначенням, або будь-якою кількістю ідентичних об'єктів. Такий однозначний зв'язок дається лише в певній галузі військової справи. Багатозначність військового терміну може виникнути лише тоді, коли він використовується в різних сферах військової справи або в різних контекстах: Повідомлення, донесення, рапорт, штатна одиниця; частина, відділення, підрозділ, група, ціль, об'єкт.

Унікальність терміну в цьому сенсі не слід плутати з можливістю перекладу терміну іншою мовою, оскільки еквівалент мови перекладу терміну.

Переклад терміну – це не його значення, а лише один з можливих еквівалентних варіантів [5, с. 7].

Як правило, військові терміни не мають синонімів, або вони відрізняються за сферою вживання. Системна обумовленість військових термінів - це певна залежність термінів один від одного (вираження родових і

видових понять, відома ієрархія). Ця характеристика військових термінів знаходить своє відображення у військових званнях. Оскільки у військовій сфері працює велика кількість людей з різним рівнем знань і підготовки, до військових термінів висувається ще одна вимога: Вони повинні бути чіткими, простими і зрозумілими. З цієї причини багато військових термінів базуються на загальноповжитій лексиці. Ця характеристика проявляється насамперед у термінах масової комунікації (накази, термінологія наказів, звітів, інструкцій). Ці терміни повинні бути короткими і забезпечувати лаконічність викладу.

Нові військові терміни утворюються за допомогою звичайних способів словотворення, характерних для сучасної англійської мови. Чітке розуміння способів словотворення дає змогу глибше зрозуміти процеси розвитку військової термінології та значення нових термінів, які ще не включені до словників.

Зазвичай розрізняють морфологічний словотвір (при якому нові слова створюються шляхом поєднання морфем) та лексико-семантичний словотвір (при якому нові слова створюються шляхом зміни назви або значення без зміни набору звуків). Військова лексика поповнюється також за рахунок різних видів запозичень. Морфологічний словотвір термінів включає такі способи: Афіксація, словоскладання, конверсія та скорочення.

Афіксація – це спосіб словотвору, при якому нові терміни утворюються шляхом приєднання словотворчих афіксів (префіксів і суфіксів) до основ різних типів слів [12, с. 15-16]. Деякі з найпродуктивніших суфіксів, що використовуються для утворення військових термінів (іменників), є наступними:

- *-age: camouflage; sabotage;*
- *-al: removal; survival;*
- *-er: launcher; booster;*

- *-ese: manualese; navalese;*
- *-ier: grenadier; bombardier;*
- *-ing: landing; jamming;*
- *-ment: bombardment; environment;*
- *-ness: hardness;*
- *-out: breakout; blackout;*
- *-ry: weaponry; missilery;*
- *-ship: generalship; brinkmanship.*

Найбільш вживані дієслівні суфікси у військовій лексиці:

- *-ate: activate;*
- *-ize: mobilize.*

З дієсловами у військовій лексиці найчастіше поєднуються такі префікси:

- *co-: coordinate; cooperate;*
- *de-: deorbit; debrief;*
- *en-: entruck; entrain;*
- *mis-: mislead; mishandle;*
- *out-: outgeneral; outgun;*
- *pre-: preposition; preload;*
- *re-: replenish; resupply;*
- *sub-: suballot; submerge;*
- *under-: understaff; underload.*

Словоскладання - це спосіб словотворення, при якому нове слово утворюється шляхом поєднання основ двох або трьох слів [14, с. 41]. Тут можна виділити такі основні структурні типи:

а) складні іменники: aircraft; battlefield; bridgehead; workshop; man-of-war;

б) складні прикметники: battlewise; infantry-heavy; seaworthy; flash-burnt; helmet-mounted;

в) складні дієслова: outfight; manhandle; downgrade.

Конверсія - дуже поширений спосіб словотворення у військовій лексиці, при якому деяким існуючим словам надається значення іншої частини мови без зміни їх початкової форми [16, с.17].

Конверсія є одним з найважливіших способів утворення дієслів (зазвичай від іменників): *mortar – to mortar; shell – to shell; rocket – to rocket*.

Складність перекладу таких неологізмів полягає в тому, що в українській мові немає дієслів, утворених від подібних основ слів (*to mortar – мінометний обстріл, а стріляти з міномета, вести мінометний вогонь; to officer – командувати офіцером; to gap – пробивати пролом, робити прохід*) [6, с. 578]. Також їх можна утворити шляхом конверсії іменників від дієслів: *to intercept - перехопити*.

Скорочення – дуже поширений спосіб морфологічного словотвору. Він полягає у скороченні частини звукової оболонки або графічної форми слова. На інтенсивність і частотність цього явища, безсумнівно, впливають особливості стилю військових документів, де переважає потреба в стислості та лаконічності.

Розрізняють такі основні типи скорочення слів шляхом усічення основ:

- 1) усічення початку слова: (heli) copter; (Para) chute;
- 2) усічення середини слова: arty (artillery);
- 3) усічення кінця слова: demob (ilize); frag (ment); heli (copter); prop (eller).

Можуть бути різні комбіновані варіанти цих видів, наприклад, medico (medical officer), nukes (nuclear weapons), pentomic (penta + atomic), radome (radar + dome), siwa (side winder).

Особливе місце займають скорочення складних слів: A-bag (assault bag), A-bomb (atomic bomb), H-bomb (hydrogen bomb).

Отже, у військових перекладах дуже важлива точність перекладу, оскільки перекладений матеріал може бути основою для прийняття важливих рішень, ведення військових дій тощо.

РОЗДІЛ 3. СПОСОБИ ТВОРЕННЯ ВІЙСЬКОВИХ ТЕРМІНІВ ТА ПІДХОДИ ДО ЇХ ПЕРЕКЛАДУ

3.1 Способи творення військових галузевих термінів

Під військовим терміном розуміють спеціальну назву з простою або складною формальною структурою (словосполученням), що відповідає певному поняттю військової проблеми (військова наука, техніка, військова діяльність тощо). Передбачається, що спеціальний військовий словник містить також номенклатурні одиниці (іменники та синоніми), які утворюють набір спеціальних назв, пов'язаних з певними поняттями та поновленням ділових зв'язків: *B-52 – американський бомбардувальник, Cobra – американський гелікоптер-винищувач.*

Термінологічній лексиці протиставляється сублексика, до складу якої входять лексичні та фразеологічні одиниці, об'єднані за функціонально-семантичним критерієм – особливостями сфери неформального професійного спілкування військовослужбовців. Англійські словники мають такі лексикографічні визначення: **informal**, *slang (hooch (infml) – “імпровізоване укриття, захист від вогню супротивника”, civvy (sl) – “цивільний”*). Ми вважаємо, що термін "військовий сленг" є найширшим терміном порівняно з іншими категоріями підлеглої лексики, а також терміном відповідно до англійської лексикографічної традиції. Тому ми продовжуємо використовувати терміни «військовий сленгізм», «військовий сленг» та «підпорядкована військова лексика» як синоніми [19, с. 12-16].

Військова термінологія – це динамічна система спеціальних слів і словосполучень, що використовується для позначення понять, пов'язаних з

військовою справою. Її розуміння та точний переклад є надзвичайно важливими для ефективної комунікації у цій сфері.

1. Способи творення військових галузевих термінів:

Морфемні:

Суфіксація: додавання суфіксів (-ник, -ист, -ація)

Префіксація: додавання префіксів (роз-, з-, над-)

Префіксально-суфіксація: поєднання префікса та суфікса (під-вод-ник, над-звук-овий)

Словотвірні:

Складання: об'єднання двох або більше слів (бронетранспортер, вогнемет)

Абревіація: створення слів з початкових букв або звуків (АТО, ЗСУ, НАТО)

Запозичення:

Пряме запозичення: перейняття слів з інших мов (камуфляж, комп'ютер, танк)

Калькування: переклад морфем слова іншою мовою (штаб, розвідка, вогнемет)

Лексико-семантичні:

Переосмислення: надання нового значення вже існуючому слову (поле, стріляти, атака) [20, с.345].

2. Підходи до перекладу військових галузевих термінів:

Підбір еквівалента: пошук слова в мові перекладу,

повністю відповідного за значенням (автомат - automatic rifle)

частково відповідного (снайпер - sharpshooter)

Транскрипція: передача звучання слова мовою перекладу (БТР - BTR)

Калькування: переклад морфем слова мовою перекладу (штаб - Generalstab)

Описовий переклад: пояснення значення терміна

за допомогою кількох слів (кулемет - machine gun)

речення (снайпер - a military person who shoots from a concealed position) [23, с. 360].

3. Вибір підходу до перекладу залежить від:

Контексту: значення терміна в конкретному реченні

Цільової аудиторії: знання мови та військової термінології

Мети перекладу: точність або доступність

4. Важливі аспекти перекладу військових термінів:

Точність: правильне передання значення терміну

Однозначність: уникнення неоднозначності та плутанини

Стилістична відповідність: відповідність стилю оригіналу

Зрозумілість: доступність для цільової аудиторії

5. Рекомендації щодо перекладу військових термінів:

Використання словників та глосаріїв

Консультування з військовими фахівцями

Дотримання принципів точності, однозначності, стилістичної відповідності та зрозумілості.

Діахронне дослідження військової лексики передбачає розподіл лексичних і фразеологічних одиниць на певні синхронічні зрізи, виділення яких ґрунтується на екстралінгвістичних та інтралінгвістичних властивостях змін військової термінологічної та нетермінологічної лексики, а саме на розподілі часових проміжків. Виникнення найважливіших лінгвістичних проривів у мовах збігається з історичними моментами радикальних змін у суспільстві, в даному випадку з періодами війни та військових конфліктів у 20 столітті - на початку 20 століття за участю англійців та американців війська.

3.2 Переклад скорочень й абревіатур. Загальні особливості

Активізація міжнародного військового співробітництва призвела до значного збільшення кількості перекладів військових текстів. Військові

абревіатури, що складаються з багатьох букв, є невід'ємною частиною будь-якого військового тексту. Проте специфіка їхнього перекладу ще недостатньо вивчена і потребує подальшого опрацювання. Зазначені чинники зумовлюють актуальність дослідження проблем перекладу багатолітерних військових скорочень, які є скороченими формами багатоконпонентних військових термінів.

Швидке зростання лексичного фонду, нерівномірний розподіл інформації в потоці мовлення і надлишковість мови зумовили появу засобів мовної економії, до яких належать абревіатури. Застосування абревіатур забезпечує передачу максимального обсягу інформації (сміслового наповнення) при мінімальному використанні мовних засобів, тобто. Х. це підвищує ефективність комунікативної функції мови та оптимізує процес спілкування. Відмова від використання скорочень призвела б до значного розширення текстів.

Скорочення військових термінів можна поділити на дві групи: графічні та лексичні [44, с. 98].

Графічні скорочення застосовуються лише в письмовій формі і не мають особливого звукового вимовлення. Наприклад, "Pit-platoon" скорочено в "взвод", а "Svc" скорочено в "service" (служба).

Лексичні скорочення є більш поширеними і використовуються як у письмовій, так і усній формі мовлення. Вони поділяються на дві категорії: скорочення, утворені шляхом вилучення окремих цілісно оформлених елементів, і скорочення, утворені шляхом перетворення.

Скорочення, утворені за допомогою вилучення, включають еліпси, коли відкидається певна частина словосполучення. Наприклад, "Jeep" походить від "General Purpose Willys" і є скороченням "GP". Також варто згадати

скорочення поєднань, коли в словосполученні відкидається певний лексичний елемент. Наприклад, "private" є скороченням від "private soldier" (рядовий).

Скорочення, утворені шляхом перетворення, можуть бути укороченнями, коли використовується початкова частина слова, або "телескопічними" словами (blends), які утворюються з початку та кінця слів. Наприклад, "sub" є укороченням слова "submarine" (підводний човен), а "medicare" є "телескопічним" словом, утвореним з "medical care" (медичне спостереження).

Літерні скорочення утворюються з початкових літер або звуків слів, що входять до вихідного словосполучення. Вони можуть бути абревіатурами, які читаються політерно (наприклад, "VCP" - "vehicle control point" - контрольно-пропускний пункт транспортних засобів), або акронімами, коли скорочені слова збігаються за формою зі звичайними словами (наприклад, "RASER" - "Radio-frequency Amplification by Simulated Emission of Radiation" - лазер; квантовий генератор радіодіапазона) [46, с.76].

Таким чином, військові терміни можуть бути скороченими за допомогою різних лексичних та графічних методів, що залежать від контексту і конкретного терміна.

В теорії перекладу існує кілька концепцій перекладу абревіатур, які можуть використовуватись для їх інтерпретації:

1. Передача англійських абревіатур еквівалентними українськими абревіатурами. Цей підхід полягає у перекладі англійської абревіатури відповідним українським скороченням.

2. Переклад абревіатури за допомогою повної форми слова або словосполучення. В цьому випадку абревіатура перекладається на українську мову за допомогою повної форми слова або відповідного словосполучення.

3. Транскодування або транскрибування повної форми аббревіатури. Цей підхід включає перетворення аббревіатури з однієї мови в іншу за допомогою транслітерації або транскрибування.

4. Повне запозичення аббревіатури. В цьому випадку аббревіатура в оригінальній формі запозичується в перекладі без змін.

5. Створення нової аббревіатури на основі перекладу повної форми. Цей підхід включає переклад повної форми аббревіатури і створення нової аббревіатури на основі українських скорочень.

6. Переклад та транскрибування. В цьому випадку аббревіатура перекладається на українську мову, а також піддається транскрибуванню для збереження оригінального звучання [43, с. 113].

Ці підходи можуть використовуватись окремо або в поєднанні залежно від контексту і вимог перекладу.

Аналіз фактичного матеріалу дозволяє уточнити методи перекладу для багатолітерних військових аббревіатур. Існують різні методи перекладу, такі як транслітерування, транскрибування, повне запозичення та калькування.

Транслітерування - це процес передачі написання вихідної лексичної одиниці за допомогою абетки мови перекладу: NATO (North-Atlantic Treaty Organisation) перекладається як НАТО (Північноатлантичний Альянс).

Транскрибування - це переклад звукової форми оригіналу за допомогою букв мови перекладу: NADGE (NATO Air Defense Ground Environment) перекладається як система ППО НАТО «Нейдж», а MIJI (meaconing, intrusion, jamming and interference) перекладається як перешкоди типу «Міджі».

Повне запозичення передбачає включення англійської аббревіатури в український текст без змін: NC3A (NATO C3 Agency) перекладається як агентство СЗ НАТО.

Калькування - це переклад шляхом заміни складових частин лексичної одиниці мови оригіналу лексичними відповідниками мови перекладу: NAA (North Atlantic Assembly) перекладається як Північноатлантична асамблея, а NDC (NATO Defense College) перекладається як оборонний коледж НАТО [13, с. 26]. Вибір методу перекладу залежить від того, які терміни використовуються в мові перекладу і які є зрозумілими. У випадку, коли терміни є зрозумілими, можна застосовувати калькування. Якщо термін ще не використовується і потребує пояснення, використовується експлікація.

Експлікація - це метод перекладу, коли термін мови оригіналу замінюється словосполученням, що надає пояснення або визначення у мові перекладу. Цей метод є продуктивним, оскільки нерідко новоствореним аббревіатурам важко знайти еквіваленти в цільовій мові. Застосування експлікації дозволяє перекласти значну кількість багатолітерних військових аббревіатур: аббревіатура SHAPE (Supreme Headquarters, Allied Powers, Europe) перекладається українською як "Штаб Верховного Головнокомандувача Об'єднаними Збройними Силами НАТО в Європі", а аббревіатура AIDS (aircraft integrated data system) перекладається як "Комплексна бортова система збирання і накопичення даних".

Іншим методом перекладу є створення еквівалентної або скороченої української аббревіатури на основі розшифровки англійської аббревіатури. Наприклад, аббревіатура ПТРК утворилася на основі перекладу розшифрування англійської аббревіатури AMS (Antiarmor Missile System).

Додавання – це метод, коли до перекладу багатокомпонентного терміна додаються додаткові слова, оскільки окремі компоненти або сам термін не є інформативними або нехарактерними для мови перекладу. Наприклад, DR (dose rate) перекладається як "потужність дози опромінення", а CODAG

(combined diesel and gas) - як "рухома установка з комбінованою схемою електроживлення від дизельного генератора і газової турбіни".

Опущення - це метод, коли в перекладі відсутній прямий еквівалент для аббревіатур, оскільки вони не мають аналогів у мові перекладу: аббревіатура DISA (Defense Information Systems Agency) перекладається як "Управління інформаційних систем (Міністерства оборони США)", а аббревіатура DIA (Defense Intelligence Agency) – як "Управління розвідки (Міністерства оборони США)"[19, с. 12].

Отже, процес скорочення є засобом економії мови, зумовленої постійним зростанням обсягу мовних одиниць. Використання скорочень забезпечує передачу найбільшого обсягу інформації з мінімальним використанням мовних засобів. Аббревіатури поділяються на різні види, одним з яких є аббревіатури.

Проаналізувавши прийоми перекладу (транслітерація, транскрипція, повне запозичення, калькування, експлікація, еквівалентний переклад, додавання та віднімання), ми дійшли висновку, що описовий переклад (експлікація) є найпоширенішим, оскільки цей прийом перекладає всі можливі скорочення. , навіть якщо вони не мають еквівалента в цільовій мові.

3.3 Способи перекладу багатокомпонентних термінів

Одна з найбільших проблем у перекладі полягає в багатокомпонентних виразах, які є важливим елементом військової лексики США. Ці терміни складаються з двох, трьох, чотирьох або більше компонентів: *intelligence officer* – командувач розвідувальної групи, *intercontinental ballistic missile* - ракета міжконтинентального призначення, *high-velocity aircraft rocket* - надшвидкісна бомбардувальна ракета.

У перекладі таких термінів використовуються методи, що базуються на форматуванні компонентів та розділенні їх дефісами або комами. Ці методи є фундаментальними для забезпечення зв'язку між компонентами та збереження значення терміну в перекладі. Остаточний вибір методу перекладу залежить від лексичного значення групи атрибутів у кожному компоненті та загального контексту. Під час перекладу термінів з кількома компонентами важливо провести докладний семантико-синтаксичний аналіз, оскільки семантична межа в терміні може знаходитися в різних місцях, і один і той же термін може мати різні переклади залежно від контексту.

Таким чином, при перекладі багатоконпонентних термінів важливо враховувати семантику кожного компонента та забезпечувати належну співвіднесеність між компонентами для досягнення точного перекладу.

У сучасній термінології реактивної артилерії в двокомпонентних з'єднаннях можна виділити наступні типи структур [3, с. 128]:

1. Складні терміни, утворені за схемою прикметник + іменник (A+N), де обидва слова мають понятійні ознаки. Наприклад: аеродинамічні рулі, бронебійні снаряди, військова топографія, казенна частина гармати, круговий вогонь, кумулятивні боєприпаси, оптичний приціл, перископічні прилади, спряжені траєкторії, ядерні боєприпаси.

2. Складні терміни, утворені за зразком прикметник + іменник (A+N), де іменник – термін, що виражає загальне військово-технічне поняття, а прикметник – нетермінового типу: автоматичний детонатор, великої водотоннажності, Очікування. позиція, вільна віддача, пневматична гвинтівка, газове кермо, димові шашки, фіксоване кріплення, прилад нічного бачення, польова артилерія, тренувальні гранати, сліпий заряд.

3. Складні терміни за моделлю прикметник + іменник (A+N), у яких іменник є загальноживаним словом, а прикметник – терміном: артилерійська

розвідка, балістична подібність, вибухова дія, гідрореактивна система, демаскувальні ознаки, снарядне приміщення, станція зондування, пневмокаток, ракетний прискорювач, уніфіковане паливо, фотограмметрична розвідка, ядерний удар.

Продуктивнішим є творення двоскладових термінів, у яких обидва слова є терміновидами. У цих словосполученнях іменники є назвами родового поняття, а прикметники уточнюють їх і вказують на певні ознаки.

4. Складні терміни, утворені за прикладом іменника в Н. в. + іменника в Р. в. (Nn+Ng): оборонна активність, балансування ракети, стрільба, витрата боєприпасів, бойове відновлення, головка самонаведення, горіння пороху, дальність зброї, снарядна камера, класифікація ракети, скорострільність, кожух ствола, механізм наведення, наконечник снаряда, стабілізація ракети, і т. д. Наведені приклади доводять, що компоненти цих термінів утворюють як терміни, так і загальноживані слова[8, с.232]: .

Фразеологізми в сучасній підмові реактивної артилерії найчастіше утворюються на основі керування. Переважають безприйменникові конструкції, однак серед термінів моделі «іменник + іменник» також невелика кількість прийменникових структур: виправлення зміщення, нищівна стрільба, рикошетна стрільба, пошкодження стрільби.

5. Складні терміни, утворені за моделлю дієслово + іменник: розрахункова дальність, підготовлена позиція, спостережувана ціль, очікувана дальність. Створення концептуальних композицій даної моделі в ракетно-артилерійській концептуальній системі є малопродуктивним.

Тому іменні двокомпонентні терміносполучення разом з іменниковими термінами становлять найбільшу питому вагу в сучасній понятійній системі ракетно-артилерійської зброї. Можна стверджувати, що вони є основою для

цього. Найбільш продуктивними є два види терміносполучень «прикметник + іменник» та «іменник + прикметник».

У словосполученнях із трьома компонентами прикметник, як правило, дає більш детальну інформацію про тему та виступає розмежувальною ознакою поняття [12 с. 15]:

1. Прикметник + прикметник + іменник (А+А+Н): броньована САУ, клиновий затвор гармати, дивізійна артилерійська група (ДАТ), загальне вогневе ураження, резервний командний пункт (ЗКП), касетна бойова частина (КБЧ), надводна. ядерний вибух, тактична ядерна зброя.

2. Прикметник + іменник + іменник (А+N+N): абсолютна швидкість снаряда, підготовка артилерійської атаки (АПА), артилерійський прорив, підготовка балістичного пострілу, бойова ефективність зброї, наконечник бронебійного снаряда, вогнева здатність артилерії, ракетна установка.

3. Іменник + прикметник + іменник (N+A+N): Графік артилерійської контрпідготовки, виведення артилерійського снаряда, зброя масового ураження (ЗМУ), зміст військового командування, зона безперервного вогню, компоненти ракетного палива, критерій. боєздатності, кута вертикального вогню.

4. Іменник + іменник + іменник (Н+Н+Н) (також з прийменником або сполучником): наконечник траєкторії снаряда, ефективність ураження цілі, завдання стрільби на влучення, захоплення ракети з Промінь, управління вогнем артилерії, команда на передачу вогню, кут прориву, зосередження сил і засобів, розведення приладів спостереження, передача вогню артилерії тощо.

Чотирикомпонентні словосполучення сучасної української ракетно-артилерійської термінології мають найбільшу кількість словотвірних моделей різної продуктивності:

1. Прикметник + іменник + прикметник + іменник (А+Н+А+Н): артилерійський постріл одиничного заряду, балістичне відхилення метеорологічної величини, енергетичний пристрій ракетного комплексу, корпусна група реактивної артилерії, максимальний тиск пороху. гази, мертва зона радіолокаційної станції, питомий об'єм порохів газів тощо.

2. Прикметник + прикметник + прикметник + іменник (А+А+А+Н): активно-реактивний артилерійський снаряд, безпілотний літак-розвідник, висотний ядерний вибух, реактивний двигун.

3. Іменник + іменник + прикметник + іменник (Н+Н+А+Н) (також з прийменником): захист від зброї масового ураження, виявлення цілі радіолокаційною станцією, індексація боєкомплекту артилерійської зброї, коеф. артилерійського снаряда, різання крутизни артилерійського ствола тощо.

4. Іменник + прикметник + іменник + іменник (Н+А+Н+Н) (у тому числі з прийменником або сполучником): графік підготовки до артилерійського удару, живучість ракетних військ і артилерії, кут максимальної дальності стрільби, обсяг артилерії. вогневі дії, лінія послідовного зосередження вогню тощо. [3, с.128]:

5. Іменник + прикметник + прикметник + іменник (Н+А+А+Н): повітряна артилерійська розвідка, служба ракетно-артилерійського озброєння, наземна артилерійська розвідувальна станція та ін.

6. Іменник + іменник + іменник + іменник (Н+Н+Н+Н) (також з прийменником або сполучником): виявлення цілі головою самонаведення, організація стрільби та керування вогнем, корекція відхилення маси снаряда, артилерійський вогонь. контрольні прилади, метод визначення пожежної установки тощо.

7. Прикметник + іменник + іменник + іменник (А+Н+Н+Н), також з прийменником: артилерійська оборона нападу противника, артилерійська підтримка просування військ, гідравлічний опір при відкаті, додатковий опір при відкоті, інерційна система управління ракетою, казенна частина ствола гармати.

У військовій термінології також зустрічаються багатокomпонентні терміни-складні слова, які потребують особливого підходу при перекладі. Основні принципи перекладу таких термінів залишаються схожими на ті, що були наведені раніше [14, с. 41-47]. Однак, оскільки військова термінологія має свої специфічні особливості, нижче наведено кілька прикладів, які ілюструють можливі варіанти перекладу військових термінів-складних слів.

1. Якщо перший компонент вказує на вид зброї або обладнання, а другий компонент – на його функцію або призначення, переклад можна здійснити шляхом використання прикметника або іменника, що відповідає функції обладнання: *tank destroyer* – танковий руйнівник, *missile launcher* – запускник ракет.

2. Якщо перший компонент описує тип техніки, а другий – її характеристику або основну функцію, переклад можна здійснити шляхом поєднання іменників або прикметників, що відповідають зазначеним характеристикам: *armored vehicle* – броньована машина, *reconnaissance drone* - розвідувальний безпілотник.

3. Якщо перший компонент вказує на вид військової одиниці або підрозділу, а другий компонент - на його функцію або призначення, переклад можна здійснити шляхом поєднання назви одиниці та відповідного іменника або прикметника: *infantry division* – піхотна дивізія, *reconnaissance battalion* - розвідувальний батальйон.

4. Дія з предметом:

Переклад військових термінів залежить від правильної схеми, яка враховує контекст і структуру слів:

1. Дія за допомогою предмета: називний (2-й) + орудний/місцевий (1-й)
  - Grenade attack – кидок гранатою.
2. Увага до контексту: аналіз семантики
  - Minefield – мінне поле.
3. Частина предмета: прикметник (1-й) + іменник (2-й)
  - Artillery shell – артилерійський снаряд.
4. Частина в цілому: називний (2-й) + родовий (1-й)
  - Tank turret – башта танка.

Додаткові приклади:

- Bulletproof vest – бронежилет.
- Sniper rifle – гвинтівка снайперська.
- Military base – база військова.
- Air strike – удар авіаційний.

Правильний вибір схеми визначає точність перекладу.

3.4 Творення нових слів шляхом скорочення

Нові слова, що виникають в результаті скорочення, утворюються на основі наявного лексико-граматичного матеріалу та відповідно до законів словотвору англійської мови. Це просто структурна трансформація лексичних одиниць. Дослідження виділяє наступні типи скорочень військовослужбовців:

1. Аббревіатури:

- Ініціальні:

- Алфаветизми: GCI (Ground Controlled Interception)
- Звукові (акроніми): JATO (Jet-assisted take off)
- Звуко-літерні: FRAGO (Fragment of an Order)
- Літерно-звукові: JDAM (Joint Direct Attack Munition)
- Складові: recon < reconnaissance

2. Словотворчі афікси:

- Префікси: aero, anti-, counter-, cyber-, de-, e-, Euro-, info-, mega-, non-, over-, pre-, re-, super-
- Суфікси: -able, -ee, -er, -ette, -ize, -ist, -y1, -y2
- Афіксоїди: heli-, para-, -happy

3. Найпродуктивніші способи словотворення:

- Афіксація:
  - Префікси: mega- (megadeath), Euro-, cyber-, info-, e- (Euromissile, cyberwar, infowar, e-bomb)
  - Суфікси: -ist, -ette (nuclearist, sailorette), -o (ammo)
- Складання:
  - N+N=N (airburst)
  - ((N+N)+N=N) (bunker-buster bomb)
  - (N+(N+N)=N) (death ray-bomb)
  - (N'S+N=N) (aircraftsman)
  - (N+N(er)=N) (al-Qaeda fighter)
  - (N+N(ing)=N) (mouseholing)

4. Додаткові приклади:

- Аббревіатури: AWACS (Airborne Warning and Control System), UAV (Unmanned Aerial Vehicle)
- Словотворчі афікси: anti-tank, de-activate, cyber-attack, info-war, e-bomb
- Складання: airstrike, battlefield, ceasefire, frontline, warship [25, с.304].

Словотворення є найважливішим способом утворення слів у військовій лексиці. 57% військових термінів та 54% військового жаргону формуються за допомогою словотворення. Складання дає хороші можливості для номінації об'єктів та явищ дійсності.

3.5 Способи перекладу синтаксичних конструкцій у військовій документації

Проблеми військового перекладу завжди були на передньому плані людей, що змінюються. Крім того, слід зазначити, що методи вирішення цієї проблеми були ретельно вивчені, але можливі наслідки перекладу окремого типу чи групи текстів залишаються в інтересах дослідників.

Що стосується військових документів, то існують типові види документів, що відрізняються за призначенням і змістом. На основі практичного і достовірного методу, з усього зібрання військового діловодства виділяють дві різні категорії документів: літературні тексти, писання, що регламентують побут і діяльність. військ.

У першій групі можна виділити чотири підгрупи: військові наукові тексти; військово-технічні тексти; військово-інформаційні тексти; Військово-публіцистичні тексти. Другу групу складають такі підгрупи: статuti та настанови; військово-економічні тексти.

Серед останніх чітко виділяються накази, розпорядження, донесення, звіти, тобто ті види військових текстів, які прийнято вважати військовими документами.

Проаналізувавши мовне наповнення названих текстів, то всі військові матеріали відрізняються від усіх інших з точки зору лексичного наповнення широким використанням військової та науково-технічної термінології,

наявністю певної кількості стійких словосполучень, властивих лише військовій частині [26, с. 576]. Сфера спілкування характеризується великою кількістю спеціальних скорочень і умовних позначень, а також з синтаксичної точки зору широким використанням еліптичних (особливо у військовій документації) і кліше конструкцій, обмеженням дієслівних форм, стисла форма висловлювання. Все це пов'язано з характером роботи, який часто підкреслює характер спілкування: точна, зрозуміла і недвозначна інформація, стислість і ясність інформації, забезпечення логічної послідовності, чітке виділення окремого моменту повторення.

Граматичні системи двох мов демонструють споріднені граматичні явища. (наприклад, категорія частин мови) і явища, які не відповідають жодній іншій мові (наприклад, герундій, інфінітив, конструкція). Деякі синтаксичні явища в англійських військових текстах можуть викликати проблеми з перекладом. Відомо, що зв'язки між словами в реченні здійснюються граматично. Її граматична форма і структура мають певні граматичні значення, які пов'язані з лексичним значенням команд. Тому при перекладі не обов'язково враховувати лише граматичне значення перекладеної форми та структури. Добір граматичних засобів вимагає врахування їх значення та порівняння з подібними граматичними явищами іншої мови. Герундій найчастіше викликає проблеми з дієприслівником дієприслівником та інфінітивом, тобто такими граматичними явищами, яких немає в українській мові, про які йшлося вище.

У військових перекладах дуже важлива точність перекладів, оскільки перекладений матеріал може стати основою для прийняття важливих рішень, військової роботи тощо. Тому під перекладом військової термінології мається на увазі не лише сухий переклад відповідних матеріалів, а й різноманітні форми побудови.

Формальні, але важливі для військовослужбовців, як наприклад: порядок розміщення предметів і реквізитів у бойових документах, їх вимова (арабські та латинські літери), дата і час відправлення, точність, ПШБ, номер реквізиту та найменування [33, с. 207.

Крім того, військовий переклад – це особливий переклад із важливою комунікаційною функцією. Як усний посередник між комунікантами, які спілкуються різними мовами, перекладач може брати безпосередню участь у процесі спілкування й отримувати лише ті повідомлення, які надсилаються групі нових одержувачів. Другий варіант зазвичай оновлюється в перекладі. Цей варіант складніше першого. У першому випадку реципієнт відчуває себе поруч із перекладачем і має можливість адаптувати свій суб'єктивний світогляд до суб'єктивного світогляду перекладача та отримувати від нього постійний зворотний зв'язок. Крім того, практичні деталі поставляються клієнтам самостійно. Усе це значно полегшує роботу перекладача.

В іншій ситуації автор показує приклад видачі наказу підлеглому. По-перше, їм потрібне чітке розуміння змісту документа (звідси потреба в ясності, лаконічності та розумінні в контексті мови), по-друге, вони повинні знати свою роль і місце в майбутніх діях і, по-третє, вони повинні як порядок роботи (тому потрібне чітке визначення). Іншими словами, це повідомлення (запит) має спонукати одержувача до негайних дій. Для будь-якої непрямой мови неприпустимо використання емоційного стилю, тобто вживання певної граматичної структури [11].

Тому роль перекладача складна з багатьох причин, оскільки сенс військового перекладу полягає в тому, щоб використовувати явні займенники та зображення об'єктів на сторінці та не використовувати символи, крім тексту військових журналістів та іншої військової інформації.

РОЗДІЛ 4: ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ ВИКЛИКІВ

4.1. Удосконалення термінологічної бази

Удосконалення термінологічної військової бази є ключовим аспектом для подолання викликів у перекладацькій діяльності. Оскільки військова термінологія містить багато специфічних термінів і понять, точність та однозначність перекладу є вирішальними факторами для забезпечення зрозумілості та правильного сприйняття тексту.

Ось кілька шляхів, які можуть допомогти удосконалити термінологічну військову базу і полегшити перекладацьку діяльність:

1. Розуміння контексту: Важливо мати глибоке розуміння військових концепцій, процедур та технологій, що лежать в основі термінології. Це допоможе перекладачеві зрозуміти точне значення терміна та використовувати його належним чином у перекладі.
2. Використання стандартизованих термінів: Застосування стандартизованих термінів та визначень, які відповідають міжнародним стандартам, може сприяти уникненню недорозумінь та забезпечити однозначність в перекладі. Важливо мати доступ до актуальних довідників та ресурсів, де можна знайти офіційні визначення та рекомендації щодо використання термінології.
3. Використання спеціалізованих термінологічних ресурсів: Існують спеціалізовані термінологічні бази даних та словники, які містять військові терміни та їх переклади. Використання цих ресурсів може допомогти перекладачам знайти відповідний переклад для складних термінів та скоротень.
4. Співпраця з експертами: Залучення військових експертів та консультантів може бути корисним при перекладі складних термінів та

концепцій. Експерти можуть надати додаткові пояснення, відповісти на питання та допомогти забезпечити точний переклад.

5. Контроль та ретельна перевірка: Після здійснення перекладу важливо провести контроль та ретельну перевірку тексту з метою виявлення можливих неточностей або неправильного вживання термінів. Це допоможе забезпечити високу якість перекладу та уникнення можливих помилок [18, с. 111].

Удосконалення термінологічної військової бази є постійним процесом, оскільки військова сфера постійно змінюється та розвивається. Важливо вести систематичну роботу з оновлення та уточнення термінології, співпрацювати з експертами, використовувати стандартизовані терміни та мати доступ до спеціалізованих ресурсів. Це допоможе покращити якість перекладу та забезпечити зрозумілість і точність комунікації у військовій сфері.

4.2. Використання спеціальних словників та глосаріїв

Словник є довідковим джерелом, мабуть, найбільше пов'язаним із науковим і технічним перекладом. Багато хто вважає словник своїм символом непохитним авторитетом у питаннях використання мови. Проте, вочевидь, так не вважає більшість лексикографів, на думку яких мета словника – просто зареєструвати й описати вживання лексичних одиниць, а не встановити його. Перекладачу важливо пам'ятати, що будь-який словник завжди застарів. Більшість фраз, які містить навіть найсучасніший словник, сьогодні вже не вживаються, а ті, які в ньому характеризуються як розмовні або невідповідні мовним нормам, швидше за все, вже набули формального статусу і, головне, з'явилися нові, але не слова та вирази, зафіксовані в словниках [23, с. 360].

Як правило, перекладач може очікувати від словника підтвердження того, що він уже знає або підозрює, а також систематизацію своїх знань і вказівку правильного напрямку в пошуку потрібного відповідника. Для перекладача словник має слугувати дослідницьким інструментом, до якого він або вона в першу чергу звертається, але інформація, що міститься в словнику, має бути підкріплена іншими джерелами, а також його власними знаннями та досвідом перекладу.

Однією з причин необхідності мати таку кількість словників є те, що переважна більшість із них, за винятком дуже великих словників, можуть містити лише кілька периферійних термінів, які знаходяться поза загальним словниковим запасом перекладача. Проте згадані вище англійський і двомовний словники незамінні для розуміння нового терміна та оцінки вибору відповідника. Часто перекладач може бути просвітлений, порівнюючи визначення оригінального слова з англійського тлумачного словника з визначенням обраного можливого відповідника з українського тлумачного словника. Якісні загальні словники містять базову технічну термінологію, яка була широко поширена на момент їх створення, а також містять посилання на основні наукові установи провідної англійської країни. Однак слід зазначити, що британські та американські словники часто досить обмежені в цьому плані. Загальне, але не універсальне правило, яке застосовується до будь-якого технічного словника, полягає в тому, що чим більша кількість мов задіяна, тим менш надійним і поверхневим виявляється такий словник у практичному використанні порівняно з двомовним словником технічних термінів. Проте найкориснішим інструментом при перекладі науково-технічного тексту, безсумнівно, є одномовний спеціальний словник або глосарій, який зазвичай готують спеціалізовані комісії. Хорошим прикладом англійського загальнотехнічного словника є словник наукових і технічних термінів

McGraw-Hill [72], останнє видання якого містить понад 110 000 статей, що охоплюють 100 галузей наукових знань, від акустики до зоології. Також виняткову цінність становлять словники зі спеціалізованих дисциплін, видані такими виданнями, як Penguin, Pan, Faber і Fontana. Розраховані на широку публіку, ці словники добре представлені, містять багато внутрішніх посилань, надають чіткі визначення конкретних термінів і часто ілюструються.

Ідеальний словник технічних термінів повинен складатися фахівцями певної наукової галузі з двох (або навіть більше) країн-лідерів у цій галузі, щоб будь-який представлений у ньому варіант терміна був саме оригіналом, а не перекладом інший термін. Такий словник давав би технічне визначення кожною мовою окремо та відображав би погляди спеціалістів у конкретній країні, а не повторював би одне й те саме різними мовами. Він також вказуватиме джерело походження терміну та міститиме внутрішні посилання, щоб уможливити подальший пошук необхідної відповідності. Чим вичерпніша інформація міститься в такому словнику, тим більш обмеженою має бути науково-технічна галузь, яку він охоплює. Хорошим прикладом цього може бути нині застарілий словник О. Вустера «Machine Tool: An Interlingual Dictionary of Basic Concepts» [77], який містить лише близько 1500 термінів.

Якісні загальні словники містять базову технічну термінологію, яка була широко поширена на момент їх створення, а також містять посилання на основні наукові установи провідної англосовітської країни. Однак слід зазначити, що британські та американські словники часто досить обмежені в цьому плані.

Словники (або глосарії) відрізняються від інших типів словників тим, що вони групують терміни за спільною темою та надають стандартизовані визначення. Хоча глосарії зазвичай не настільки поширені, як інші словники, водночас вони є найефективнішим засобом вирішення особливо складних завдань, з якими постійно стикаються перекладачі науково-технічних текстів.

Міжнародні організації є особливо корисними джерелами для глосаріїв, як показано в каталогах ЮНЕСКО, Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) і Служби публікацій Європейського Союзу. Національні служби стандартизації, такі як Міжнародна організація стандартизації (ISO), Американський національний інститут стандартів (ANSI), Міжнародна електротехнічна комісія (IEC) або Британський інститут стандартів (BSI), публікують офіційні глосарії загальних технічних термінів.

Професійному перекладачу потрібні стандартизовані глосарії як мовою оригіналу, так і мовою перекладу. Проте найважливішим глосарієм перекладача буде термінологічний словник, який він створював протягом своєї перекладацької діяльності. Перевага власноруч виготовленого глосарію порівняно з глосаріями міжнародних організацій, які зазвичай характеризуються надлишком інформації, полягає в його актуальності та адаптованості до напрямку та специфіки роботи перекладача. Основним принципом укладання такого словника є уникнення необхідності повторних термінологічних досліджень. Тому слова і вирази, з якими зустрічається перекладач у процесі своєї роботи, слід записувати, щоб у разі потреби знайти їх знову.

Легкий доступ до Інтернету сьогодні дає змогу знайти та придбати практично всі згадані матеріали за відносно короткий час, дозволяючи перекладачеві зосередитися на творчих та інтелектуальних аспектах своєї роботи та виробляти переклад більш високого рівня. Водночас процес перекладу – це завжди пошук, успіх якого залежить від наполегливості перекладача, його здатності критично оцінювати інформацію, запропоновану в довідкових джерелах, а також від професійної інтуїції та природного чуття мови. Хороший перекладач також точно знає, з чого почати пошук: спочатку він використовує термінологічний словник або глосарій. Якщо немає глосарію

для конкретної теми, може допомогти спеціальний словник для відповідної наукової галузі. Якщо такого немає, можна скористатися загальним словником. У питаннях лексики загального вжитку необхідно буде дослідити ресурси тлумачного словника, що дозволить швидше зрозуміти поняття, виражене невідомою лексичною одиницею, ніж двомовною. Користуватися двомовним словником доцільно лише в разі крайньої необхідності, і тоді це має бути справді хороший словник. Адже погані словники небезпечні.

Військова термінологія – це складна та динамічна система, що постійно розвивається. Її переклад потребує ґрунтовних знань не лише мови, але й військової справи [4, с.62].

Спеціальні словники та глосарії стають незамінними інструментами для подолання викликів, з якими стикаються перекладачі:

1. Різноманіття термінів:

Словники та глосарії надають чіткі та однозначні дефініції термінів, що допомагає уникнути помилок та неточностей.

Синоніми та омоніми: Словники допомагають вибрати найкращий варіант перекладу з урахуванням контексту.

Застарілі та нові терміни: Словники містять актуальну інформацію про терміни, що дозволяє зробити переклад точним та сучасним.

2. Специфічна лексика:

Словники та глосарії містять терміни, які не завжди зустрічаються у загальних словниках.

Абревіатури та скорочення: Словники розшифровують абревіатури та скорочення, що полегшує розуміння тексту.

Жаргонізми та сленг: Словники дають інформацію про жаргонізми та сленг, що допомагає перекласти їх адекватно.

3. Контекст:

Словники та глосарії надають приклади вживання термінів в контексті, що допомагає перекладачу краще зрозуміти їх значення.

Граматичні особливості: Словники дають інформацію про граматичні особливості термінів, що допомагає уникнути помилок.

4. Ефективність:

Використання спеціальних словників та глосаріїв дозволяє перекладачам працювати швидше та якісніше.

Економія часу: Словники допомагають перекладачам економити час, який вони могли б витратити на пошук інформації.

5. Достовірність:

Використання авторитетних словників та глосаріїв гарантує достовірність перекладу.

Підвищення кваліфікації: Використання спеціальних словників та глосаріїв допомагає перекладачам постійно вчитися та розширювати свої знання. Це робить їх більш компетентними та затребуваними на ринку праці [8, с.232].

Отже, спеціальні словники та глосарії – це незамінні інструменти для перекладачів військової термінології. Вони допомагають перекладачам робити переклади точними, якісними та достовірними, економити час та працювати ефективніше, підвищувати свою кваліфікацію та конкурентоспроможність.

Рекомендується:

- Використовувати авторитетні словники та глосарії, розроблені фахівцями з військової справи та перекладу.
- Постійно оновлювати свою колекцію словників та глосаріїв з урахуванням змін у військовій термінології.
- Вчитися користуватися словниками та глосаріями максимально ефективно.

- Використання спеціальних словників та глосаріїв – це запорука якісного перекладу військової термінології.

4.3. Навчання перекладачів військової тематики

Військова сфера розвивалася протягом століть. Перші документи на цю тему стосуються протистояння між сучасним Іраком та Іраном близько 2700 року до нашої ери. З тих пір галузь зробила величезний крок вперед, і навіть сьогодні військова термінологія постійно поповнюється у зв'язку з реструктуризацією збройних сил, появою нових видів озброєння і військової техніки, нових методів ведення війни. Військовий перекладач повинен встигати за цими змінами.

На військового перекладача покладається велика відповідальність. Неправильний переклад може призвести до непорозуміння, а іноді навіть до фатальних наслідків. Неправильний переклад технічної документації на військову техніку може призвести до неправильного застосування зброї та поразок у бою. Тому військовий перекладач має бути обережним [16, с.17].

З лінгвістичного погляду письмовий переклад документації на військову техніку характеризується рядом особливостей. Це широке використання термінології, аббревіатур і акронімів, а також точність і лаконічність без образно-емоційної виразності. Такий підхід до подання інформації вимагає досвіду та навичок, а також глибоких знань мови перекладу. У цій статті ми розглянемо перші два аспекти.

Досконале знання військової термінології є обов'язковим. Усі тексти в цій галузі рясніють специфічними військово-технічними термінами та скороченнями. Часто такі терміни неоднозначні, тобто мають різноманітне тлумачення залежно від контексту. Для прикладу візьмемо два терміни:

Rifle company. Якщо перекладати дослівно, результат не передасть потрібного значення. Перекладач без відповідного досвіду буде прагнути перекладати цей термін за аналогією з іншими словосполученнями, що містять слово *company*, як-от *toy company*, *motor car company* — тобто переклад - «компанія, що виробляє гвинтівки». Однак у військовому контексті цей термін має усталений еквівалент «стрілецька рота», і це єдиний адекватний варіант перекладу.

Soft skin vehicle. Дослівний переклад цього терміна українською мовою звучить дивно - «автомобіль з м'якою обшивкою», але в англійській мові вираз «*Soft skin vehicle*» вживається метафорично в переносному значенні і позначає незахищений автомобіль без броні. Прийнятні переклади: «неброньований автомобіль» або «легкоброньований автомобіль».

З цих прикладів можна зробити два головних висновки. По-перше, як зазначалося вище, професійний військовий перекладач повинен мати досвід і знання у своїй справі. По-друге, онлайн-перекладачі, які прагнуть перекладати тексти без урахування контексту, навряд чи впораються з таким видом перекладу – використовувати такий інструмент було б ризиковано.

Ще одним викликом для перекладача є військові аббревіатури, які часто використовуються у військово-технічному перекладі. Тому фахівець повинен використовувати достовірні лексикографічні та довідкові джерела, враховувати контекст, відстежувати перше вживання аббревіатури або аббревіатури в документі та послідовно використовувати прийнятний відповідник [23, с.145]. Ось кілька підходів до перекладу аббревіатур:

Якщо існує встановлений варіант перекладу аббревіатури (разом з відповідним терміном) цільовою мовою, її слід використовувати;

Коли аббревіатура використовується в документі вперше (наприклад, коли перекладач працює з документацією для нового типу технології), ми

створюємо відповідну аббревіатуру цільовою мовою та послідовно використовуємо її в цьому документі та, якщо необхідно, у майбутній дотичній документації;

За бажанням замовника оригінальний варіант аббревіатури може бути залишений, якщо це доцільно та зрозуміло для читача перекладу (тобто безпосередньо для військових, які будуть використовувати техніку). У цьому випадку має сенс вказати переклад терміна мовою перекладу в дужках, коли аббревіатура з'являється в тексті вперше.

Зважаючи на інтернаціоналізацію та глобальний характер військових навчань і операцій, важливо, щоб військові знання передавалися в невідомій формі [22, с.330].

Переклад військової тематики – це не просто переклад слів з однієї мови на іншу. Це складний та відповідальний вид перекладу, який потребує глибоких знань не лише мови, але й військової справи. Ефективне навчання перекладачів військової тематики має ґрунтуватися на п'яти основних принципах:

1. Ґрунтовна мовна підготовка:

Перекладачі повинні досконало володіти мовою перекладу, включаючи знання граматики, лексики, стилістики та фразеології. Важливо також знати військову термінологію мови перекладу та вміти правильно її використовувати.

2. Знання військової справи:

Перекладачі повинні мати базові знання про військову організацію, структуру Збройних Сил, види та характеристики озброєння та військової техніки. Ці знання допоможуть їм краще зрозуміти контекст тексту та зробити переклад більш точним.

3. Спеціальні навички:

Перекладачі військової тематики повинні володіти навичками роботи з текстами різної складності, включаючи договори, накази, інструкції, технічні описи та звіти. Важливо також вміти правильно перекладати військову аббревіатуру, скорочення та сленг.

4. Практика:

Перекладачі військової тематики повинні мати багато практики перекладу текстів різної тематики. Це допоможе їм удосконалити свої навички та стати більш компетентними у своїй професії.

5. Професійний розвиток:

Перекладачі військової тематики повинні постійно вчитися та розширювати свої знання. Це можна робити, читаючи фахову літературу, відвідуючи курси та семінари, а також спілкуючись з іншими перекладачами.

Методи навчання:

Традиційні методи: лекції, семінари, практичні заняття.

Інтерактивні методи: рольові ігри, симуляції, онлайн-курси.

Практика: переклад текстів різної тематики, робота з реальними замовниками [29, с.77].

Ресурси для навчання:

Підручники та навчальні посібники: <http://mova.knu.ua/wp-content/uploads/2020/02/41.pdf>

Словники та глосарії: https://langcenter.kiev.ua/Lingvistika%202018/1_Zhalay_et_al.pdf

Онлайн-ресурси: <https://pereklad.nmu.org.ua/ua/electronic-resources-on-dopomogu-future-perekladacham/index.php/>

Професійні спілки та асоціації: <https://abc-lviv.com.ua/blog/specializaciya-perekladacha>

Навчання перекладачів військової тематики – це постійний процес, який потребує значних зусиль та ресурсів. Важливо, щоб перекладачі військової тематики мали ґрунтовну підготовку та постійно вдосконалювали свої навички. Це гарантуватиме високу якість перекладу та його відповідність усім вимогам. Військові перекладачі можуть взяти участь у онлайн майстер-класі "Військовий переклад" від АВС-Львів.

Цей онлайн майстер-клас розроблений для перекладачів, які прагнуть покращити свої навички перекладу текстів військової тематики. Війна в Україні почалася ще у 2014 році, але не всі ми відчули її так сильно, як у лютому 2022 року. Питання військового перекладу давно є надзвичайно актуальним в Україні, але з початком широкомасштабного російського вторгнення в Україну спеціальний потік команд для спостереження. Кожен відчуває невимовний біль, страх і страх перед війною, що породжує невимовне бажання якомога більше допомогти своїй країні. У таких умовах перекладачі мають унікальну можливість допомогти нашій державі захистити її суверенітет і незалежність, адже всі ми знаємо, що велика кількість країн світу стали на наш захист і активно намагаються нас захистити через передачу зброї та допомагати навчати наших військових. Однак така підтримка неможлива без участі в процесі перекладачів різних іноземних мов.

Щоб перекладачу було легше вивчати матеріали та термінологію, школа перекладів вирішила розробити спеціальний майстер-клас, який враховує специфіку військового перекладу та може допомогти перекладачам отримати необхідні навички та вивчити тонкощі процесу перекладу на цій сфері та отримати практичні поради від досвідченого військового перекладача.

Майстер-клас складається з лекції, яка проходить онлайн кожні один-два місяці в узгоджений час, залежно від набраної кількості учасників. Крім теоретичного матеріалу, викладеного на лекції, ви отримаєте практичні

рекомендації щодо формування навичок військового перекладу, ознайомитесь з програмами, які використовуються в цій сфері, а також отримаєте цікаві рекомендації та лайфхаки від досвідченого перекладача. Цей формат відкриває необмежені можливості для розвитку та навчання не лише для перекладачів конкретної мовної пари, а й для всіх спеціалістів.

Тренінг проводять досвідчені перекладачі, які мають знання та досвід роботи з військовою тематикою. Практичний підхід базується на практичній роботі з текстами військової тематики. Тренінг проходить в інтерактивному форматі, що дає можливість учасникам ставити запитання та отримувати відповіді. Тренінг доступний онлайн, що дає можливість учасникам з будь-якої точки світу пройти навчання. Цільова аудиторія – це перекладачі, які прагнуть покращити свої навички перекладу текстів військової тематики. Після проходження тренінгу учасники зможуть перекладати тексти військової тематики з більшою точністю та якістю; розуміти та правильно використовувати військову термінологію; перекладати аббревіатури та скорочення; перекладати військові документи. Вартість тренінгу можна дізнатися на сайті АВС-Львів (Додаток А).

4.4. Застосування сучасних технологій перекладу

Очевидно, що потреба в перекладах текстових документів виникла з моменту їх публікації. Першими інструментами для виконання перекладу на побутовому рівні були словники. Деякі з найперших словників англійської мови були глосаріями іспанських, французьких і латинських слів із їхніми визначеннями англійською мовою, починаючи з 14 століття нашої ери. Такі словники дозволяли перекладати лише окремі слова чи фрази. При перекладі великих текстів, особливо професійного змісту, втрачався сенс. Адже

словники дозволяють здійснити дослівний переклад, не вникаючи в суть тексту і не розуміючи його специфіки.

Однак тривалий час словники були єдиним джерелом інформації про значення іншомовних слів. З появою комп'ютерних технологій перекладати стало набагато легше. Наприклад, з'явилися різні програмні продукти. Це голосові перекладачі, які дозволяють перекладати голосом. Існують онлайн-перекладачі, які перекладають зміст тексту, введеного в спеціальне поле.

Існують також професійні програми для кваліфікованих перекладачів. Проте всі вони мають другорядне значення. Вони не можуть замінити досвід і знання перекладача. Тому основою правильного і правильного перекладу був і є професіонал. І ніякі програми не здатні передати зміст договору між сторонами, рішення суду. Тому якість перекладу залежить лише від рівня підготовки самого перекладача.

Завдяки сучасним технологіям значно спростився сам процес перекладу. Знайти кваліфікованих фахівців і взаємодіяти з ними стало набагато легше. Наприклад, машинний переклад ближче до дослівного. Йде процес покрокового покрокового перекладу [31, с.185].

Використання розумних інструментів тепер дає багато переваг. SmartCAT, наприклад, здатний знаходити та позначати всі технічні терміни в представленому тексті. При цьому програма знаходить правильну форму перекладу незалежно від використовуваної словоформи. Програма не зависне і не заплутається. Це надзвичайно важливо і забезпечує правильний переклад з передачею смислового значення тексту.

Є можливість запам'ятовувати перекладені тексти. Вони залишаються в пам'яті і видаляються з пам'яті при роботі з однотипними фрагментами тексту. Відповідно, їх можна передати в новий перекладений документ. І якщо необхідні коригування, ви можете внести зміни.

При цьому програма також використовує машинний переклад. Для зручності користувачів існує кілька систем машинного перекладу: Google, Yandex і Microsoft Translator. Однак, якщо у вас є власні системи перекладу, ви можете додати їх.

В наявності великий вибір словників. Завдяки повному архіву словника завжди можна знайти переклад конкретного слова. Це дуже допомагає при перекладі юридичних або медичних текстів, які складаються з цілих фраз, складених із певних термінів [35, с. 212].

Готовий текст оцінюється автоматично. Програма розпізнає більше 20 допустимих типів помилок. І вона вміє розпізнати кожен помилку. Після виправлення текст можна впевнено вважати перекладеним.

Однак автоматичні програми не можуть гарантувати коректний переклад і точну передачу суті тексту. Особливо якщо мова йде про вузькоспеціалізовані документи.

Машинний переклад: види та функції

Сьогодні існує три види автоматичного перекладу: граматичний; статистичний; гібрид.

Граматична основа аналізує використаний текст. Переклад здійснюється на основі словників і граматик, які повністю охоплюють семантику, морфологію та синтаксис. Таким чином відбувається трансформація тексту і врешті-решт створюються два тексти — вихідний і остаточний, які за своєю структурою повністю споріднені.

Статистичний переклад здійснюється на основі статистичного аналізу слів і символів. Система проводить аналіз відповідностей у мовній парі та працює за принципом самонавчання. Залежно від розміру словника переклад буде більш-менш точним. Кожен новий текст, перекладений за допомогою цієї системи, покращується.

Гібридний підхід покликаний поєднати переваги двох попередніх систем і тому вважається оптимальним.

Що змінилося в роботі перекладача з появою комп'ютерів?

З появою комп'ютерів, а отже, і електронних словників, робота значно прискорилася. Електронні словники оснащені зручними системами пошуку, не припадають пилом на полицях і коштують дешевше або навіть безкоштовно.

Комп'ютерний переклад дозволяє не тільки швидше вводити текст і вибирати слова, але й полегшує роботу завдяки використанню накопичувачів перекладу. Вони збирають базу перекладів, і з кожним разом отриманий з їх допомогою переклад стає кращим і потребує все менше редагування [41, с. 27].

Сучасні засоби перекладу

Ручка та папір все ще є частиною арсеналу інструментів сучасного перекладача, але цей арсенал значно розширився. Словники, онлайн-програми, які можуть розпізнавати як рукописний текст, так і голосове введення – усім цим та багатьом іншим щодня користуються перекладачі по всьому світу.

Електронні словники та глосарії

Як ми вже говорили, електронні словники та глосарії завжди забезпечують зручний пошук, регулярно оновлювані мовні бази, відсутність пилосбірників і нижчу ціну.

Електронні словники та глосарії доступні як в межах мовної пари (російсько-англійський), так і в межах однієї мови (тлумачні словники). Сьогодні ви можете знайти словники в електронному вигляді:

- сленг;
- рідкісні та забуті слова;

- фразеологізми або цитати [38, с.65];

Електронні словники є основою для всіх видів онлайн-перекладачів і тому є чи не найважливішою частиною всієї культури перекладу.

Онлайн перекладач

Такі перекладачі працюють на основі інтегрованих словників. Якщо у слова кілька значень, зазвичай вибирають найбільш вживане, що іноді ускладнює роботу або псує результат, але для простих завдань такі перекладачі підходять. Ви погоджуєтесь перекладати деякі прості фрази чи офіційні терміни та усталені вирази, оскільки вони мають значний класичний словниковий запас.

Спеціальні програми для перекладу текстів

Основна перевага програм для перекладу текстів полягає в тому, що вони не вимагають підключення до Інтернету та мають великий словниковий запас.

Програми цього класу включають всі види офлайн-словників - від класичних Oxford до нових словників Smart. Користуватися додатками можна в будь-який час і в будь-якому місці - по суті, це просто словник зі зручним електронним пошуком. Оновлення та доповнення до словників можна завантажувати окремо по мірі їх випуску для розширення словникової бази.

Програми розпізнавання мовлення та тексту

Перекладати можна не просто сидячи за столом, згорбившись над комп'ютером або роблячи нотатки про три смерті – у 21 столітті все робиться на ходу, включаючи переклад. Програми RSI (розпізнавання мови) і OCR (розпізнавання тексту) можуть робити багато корисних речей і з мінімальними помилками, якщо ви не говорите про рідкісні наголоси, сленг або вузькоспеціалізовані теми.

Чим можуть бути корисні такі програми? Наприклад, при роботі над підготовкою стенограми з аудіозаписів до перекладу, при диктанті – з інтерв'ю на лекцію. Звичайно, тут важливі і зовнішні умови - наявність нормально чутливого мікрофона, мінімум сторонніх шумів і досить чітка (і в ідеалі виразна) дикція мовця.

OCR дуже корисні та затребувані. Швидко та якісно оцифрувати великі обсяги даних просто немає альтернативи. «Руки» виконували б таку роботу в 10-100 разів довше. Програма сканує аркуш і розпізнає, що на ньому зображено, розділяючи текст, зображення та графіку. Тут важливі правильні налаштування та чіткий почерк або друковані літери. І все-таки живий перекладач потребує ремонту, але програми все одно відмінно справляються з частиною роботи і значно полегшують життя фахівцям.

Чи замінять живу працю сучасні технології?

Це питання хвилює багатьох, але навряд чи перекладачі матимуть привід для серйозного занепокоєння, принаймні в найближчі 10 років. Машинний переклад — це, по суті, транскодування, але сам переклад — справжнє мистецтво. Літературний переклад все ще недосяжний для машин, навіть найкращих (поки що). Крім того, технологічно він найкраще працює з найпоширенішими та структурно дослідженими мовами, особливо англійською. Що стосується більш рідкісних, більш складних і древніх мов, машини ще довго не зможуть перевершити людей. Ну і не варто забувати, що всі системи перекладу створюються за участю живих людей і вони, як би не хотіли, не зможуть передати 100% своїх наявних знань на машини.

Сучасні технології відіграють все більш важливу роль у перекладі військової термінології. Їх використання може значно полегшити та пришвидшити роботу перекладачів, а також покращити якість перекладу. [44, с. 98]

Ось декілька прикладів таких технологій:

1. Машинний переклад:

Системи машинного перекладу (МП) постійно вдосконалюються і стають все більш точними. Їх можна використовувати для швидкого перекладу великих обсягів тексту, що може бути корисно, наприклад, для перекладу військових документів.

2. Перекладацькі пам'яті:

Перекладацькі пам'яті (ПМ) – це бази даних, які містять переклади вже перекладених текстів. Їх використання може допомогти перекладачам уникнути повторення помилок і забезпечити узгодженість термінології.

3. Термінологічні бази даних:

Термінологічні бази даних (ТБД) містять інформацію про військову термінологію, включаючи дефініції, синоніми, переклади на інші мови та приклади вживання. Їх використання може допомогти перекладачам правильно перекладати військові терміни, навіть якщо вони не знайомі з ними.

4. Корпусні лінгвістичні інструменти:

Корпусні лінгвістичні інструменти дозволяють перекладачам досліджувати, як військові терміни використовуються в реальних текстах. Це може допомогти їм краще зрозуміти контекст і зробити більш точний переклад.

5. Онлайн-ресурси:

Існує багато онлайн-ресурсів, які можуть бути корисними для перекладачів військової термінології, наприклад, словники, глосарії, форуми та онлайн-спільноти.

Переваги використання сучасних технологій:

- Підвищення швидкості перекладу: Сучасні технології дозволяють перекладачам працювати швидше, що може бути корисно, наприклад, у ситуаціях, коли потрібен швидкий переклад військових документів.
- Покращення якості перекладу: Сучасні технології можуть допомогти перекладачам зробити переклад більш точним і
- Зниження ризику помилок: Сучасні технології можуть допомогти перекладачам уникнути помилок, які можуть виникнути при ручному перекладі.
- Економія часу: Сучасні технології можуть допомогти перекладачам економити час, який вони могли б витратити на пошук інформації або переклад складних термінів.

Важливо зазначити, що сучасні технології не можуть повністю замінити перекладачів-людей. Перекладачі все ще потрібні для того, щоб:

- Контролювати якість перекладу: Перекладачі повинні перевіряти переклади, зроблені за допомогою сучасних технологій, щоб переконатися, що вони точні й
- Перекладати складні тексти: Сучасні технології не завжди можуть впоратися з перекладом складних текстів,
- Використовувати свої знання та досвід: Перекладачі повинні використовувати свої знання та досвід, щоб відредагувати машинний переклад [48, с. 113].

Загалом, застосування сучасних технологій, таких як машинний переклад, термінологічні бази даних, корпусні системи перекладу, колаборативні платформи та контекстуальні моделі, може значно полегшити переклад військової термінології. Вони допомагають забезпечити точність,

однозначність та стандартизацію перекладу, а також зекономити час та забезпечити доступ до спеціалізованої інформації.

ВИСНОВКИ

Отже, всі військові матеріали характеризуються насиченістю спеціальною військовою лексикою, широким використанням військової та науково-технічної термінології, наявністю певної кількості стійких словосполучень, характерних лише для сфери військового зв'язку, великої кількості військової номенклатури та спеціальні скорочення, умовні позначення, що вживаються лише у військових матеріалах, із синтаксичного боку - широке використання еліптичних і кліше конструкцій, лаконічна форма викладу. З усім цим пов'язані певні риси, що характеризують сферу військового спілкування: стислість, ясність і конкретність формулювання, точність і ясність викладу, забезпечення логічної послідовності викладу, чітке відокремлення однієї думки від іншої, легкість сприйняття інформації, що передається.

Військова лексика є специфічною групою слів, що використовуються військовими і відображають їхні умови життя та службу. Вона містить терміни, скорочення, кліше та сленг, які характерні саме для цієї галузі. Переклад військової лексики вимагає спеціального словника та використання відповідних перекладацьких засобів.

У процесі дослідження було виявлено, що переклад військової лексики часто потребує пошуку відповідного українського еквівалента, який би точно передавав виразність терміна. Іноді для перекладу використовується описовий підхід, що включає інтерпретацію та пояснення значення терміна. Також застосовується інструмент перекладу, відомий як відстеження.

Для точного перекладу військової термінології необхідні фонові знання про військову промисловість, такі як інформація про використання відповідних лексичних одиниць. Добре розуміння та переклад термінів військової галузі вимагає не лише володіння мовою, але й знання про

реальність іноземних та національних армій, історію, організацію, озброєння та військову техніку, методи ведення бойових дій тощо. Точність перекладу має велике значення, оскільки перекладений матеріал може бути основою для прийняття важливих рішень та проведення військових операцій.

Дослідження виявило деякі характеристики англо-українського перекладу військових термінів та пов'язані з ними труднощі. Перекладачу потрібно враховувати неоднозначність термінів та вміти відрізнити їх від загальних слів з прагматичної точки зору.

На жаль, наукової теорії військового перекладу як спеціальної теорії науки про переклад ще не існує. Теорія військового перекладу має бути побудована на наукових, мовних та перекладацьких принципах, відповідати методології перекладу та критеріям кваліфікації. Для точного перекладу військової лексики, особливо щодо специфічних термінів, рекомендується використовувати фахові словники, тлумачні словники та ресурси, що спеціалізуються на військовому перекладі. Такі джерела можуть містити визначення, пояснення та еквіваленти військових термінів українською мовою.

Також варто звернути увагу на контекст, у якому використовується військова лексика. Розуміння ситуації та мети використання допоможе знайти найбільш відповідний перекладний еквівалент.

У випадках, коли точний еквівалент військового терміна не може бути знайдений, можна використовувати пояснювальний або описовий переклад, щоб передати суть терміна українською мовою.

Важливо також знати, що військова лексика може відрізнитися в різних країнах та військових галузях. Тому варто звертатися до джерел, які спеціалізуються на конкретній країні або галузі, з якою пов'язана військова лексика, для отримання більш точного перекладу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Актуальні проблеми українського термінознавства: Підручник. К.: Івц "Видавництво «Політехніка»" 2019. No. 39, том 2. С. 67–70.
http://pidruchniki.com/1728092440662/dokumentoznavstvo/problemi_suchasnogo_terminoznavstva
2. Артюх В. До питання особливостей перекладу військової лексики. 2010.
URL : <http://www.nbu.gov.ua>.
3. Бабенко, О. В., Кравченко, Д. В. «Особливості перекладу багатокomпонентних термінів» [В:] *Perspektywy rozwoju nauki. Sekcja 22*. 2012: 128–131.
4. Байло Ю.В. Особливості поняття «військовий термін» (семантичний аспект). *Наукові записки НДУ ім. М. Гоголя*. 2013. No 3. С. 62–65.
5. Балабін В. В. Визначення поняття «військовий переклад». *Філологічні трактати*. 2018. Т. 10, No 3. С. 7–14.
6. Балабін В., Лісовський В., Чернишов О. *Основи військового перекладу : підручник*. Київ : Логос, 2008. 578 с.
7. Балко, М. В. «Словосполучення сучасної української мови на тлі граматики конструкцій» [В:] *Science and Education a New Dimension: Philology I (3)*, 13, 2013: 25–29.
8. Білозерська Л. П., Вознесенко Н. В., Радецька С. В. *Термінологія та переклад. Навчальний посібник для студентів філологічного напрямку підготовки*. Вінниця : Нова книга, 2010. 232 с.
9. Бойко Ю.П., Долинський Є.В. Особливості перекладу англійської військової термінології. *Актуальні проблеми філології та перекладознавства*. 2020. No 20. С. 17–21.

10. Василенко Д. В. Військова лексика англійської мови ХХ – початку ХХІ століття. Горлівка : Вид-во ГДПШМ, 2009. 220 с.
11. Василенко Д. В. Неологізація англомовної військової термінологічної лексики. *Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки*. Розділ ІХ : Термінознавство. 2009. С. 475–478.
12. Василенко Д. В. Процеси формування основного фонду англійського військового лексикону ХХ - початку ХХІ століття. *Сучасні проблеми та перспективи дослідження романських і германських мов і літератур: матеріали міжвузівської конференції молодих учених*. Донецьк : Дну, 2007. С. 15–16.
13. Василенко Д. В. Розвиток словникового складу англійської мови військової сфери ХХ – початку ХХІ століття: автореф. дис. ... канд. філол. наук. Донецьк, 2008. 26 с.
14. Василенко Д.В. Англомовні лексичні інновації військової сфери, утворені шляхом словоскладання. *Вісник Запорізького національного університету. Серія «Філологічні науки»*. 2008. С. 41–47.
15. Васянович Г.П. Педагогічна етика. Навчально-методичний посібник. – Львів.: «Норма». –2005. – 344 с.
16. Вигівський В. Л. Стилiстичне розшарування військових омофраз та їх стилістичні типи. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Філологічні науки*. 2013. No 14(1). С. 17–22.
17. Вираз Л.М. Особливості перекладу військової термінології. *Вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: «Філологія»*. 2018. No 16(1). С. 23-45.
18. Гармаш О. Л. Утворення телескопійних лексичних інновацій в англійській мові та особливості їх перекладу . *Вісник Сумського державного університету. Серія «Філологічні науки»*. 2004. No3(62). С. 111–116.

19. Гушул Р.В. Особливості перекладу військової термінології з англійської мови на українську. Теоретичні й прикладні проблеми сучасної філології. 2017. № 1. С. 12–16.
20. Жовтобрюх В. Ф. Сучасний український орфографічний словник. – 2-ге видання, випр. і доп. – Х.: Веста: Вид-во “Ранок”, 2007. – 800 с.
21. Жуковська, В. В. «Концептуально-методологічні засади граматики конструкцій» [В:] Наукові записки. Серія: Філологічні науки (мовознавство). Кіровоград, 2015: 255–259.
22. Жуковська, В. В. Коллокаційний аналіз англійської абсолютної конструкції [В:] *Doctrina multiplex, veritas una*. Учень багато, істина одна: збірник праць до ювілею Ізабелли Рафаїлівни Буніятової. Київ: Київський ун-т ім. Б. Грінченка, 2018: 330–343.
23. Зацний Ю. А., Янков А. В. Інновації у словниковому складі англійської мови початку ХХІ століття: англо-український словник. Вінниця : Нова Книга, 2008. 360 с.
24. Іграк К. Ю. Емоційно забарвлені елементи військової лексики. Науковий вісник ПНПУ ім. К. Д. Ушинського. Лінгвістичні науки. 2017. № 25. С. 55–59.
25. Карабан, В. І. Переклад англійської наукової і технічної літератури Частина II: Лексичні, термінологічні та жанрово-стилістичні труднощі. Вінниця: Нова книга, 2001. 304 с.
26. Карабан, В. І. Переклад англійської наукової і технічної літератури. Граматичні труднощі, лексичні, термінологічні та жанрово-стилістичні проблеми. Вінниця: Нова книга, 2004. 576 с.
27. Кияк Т. Р. Функції та переклад термінів у фахових мовах. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*. 2007. С. 104–108.

28. Коваленко, А. Я. Науково-технічний переклад: навчальний посібник. Тернопіль: Видавництво Карп'юка, 2004. 284 с.
29. Ковтун О. В. Відтворення англomовної військової лексики українською мовою (на матеріалі документів НАТО). *Вісник Київського національного лінгвістичного університету. Серія «Філологія»*. 2014. Т. 17, № 2. С. 77–85.
30. Коновалова В. Б., Лутай Н. В. Лексико-семантичні особливості військового галузевого перекладу. *Лінгвістичні дослідження*. 2013. Вип. 36. С. 273–277.
31. Коптілов, В. В. Теорія і практика перекладу. Київ: Юніверс, 2003. 185 с.
32. Криворучко С.В. Професійна етика журналіста на сучасному етапі розвитку демократії в Україні: Автореф: дис. ... канд. філол. наук: 10.01.08. – К., 2003. – 17 с.
33. Круглій О. Особливості перекладу військових термінів (на прикладі військово-промислової термінології). *Світ наукових досліджень*. 2022. № 12. С. 207–209. URL: <http://surl.li/jadeh> (дата звернення: 26.02.2024).
34. Лисичкіна І. О. Іміджеформувальні чинники військового дискурсу. *Науковий вісник кафедри ЮНЕСКО Київського національного лінгвістичного університету. Філологія, педагогіка, психологія*. 2011. Вип. 22. С. 36–39.
35. Литвин В. В., Мельник А. С., Буньо Г. Б. Інтелектуальна інформаційна система дослідження лексичних інновацій в англomовному євроінтеграційному дискурсі. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. 2008. № 631: Інформаційні системи та мережі. С. 212–219.
36. Литовченко І. О. Уплив екстра- та інтралінгвальних чинників на розвиток військової лексики української мови. *Науковий вісник Криворізького державного педагогічного університету «Філологічні студії»*. 2014. Вип. 10. С. 75–83.

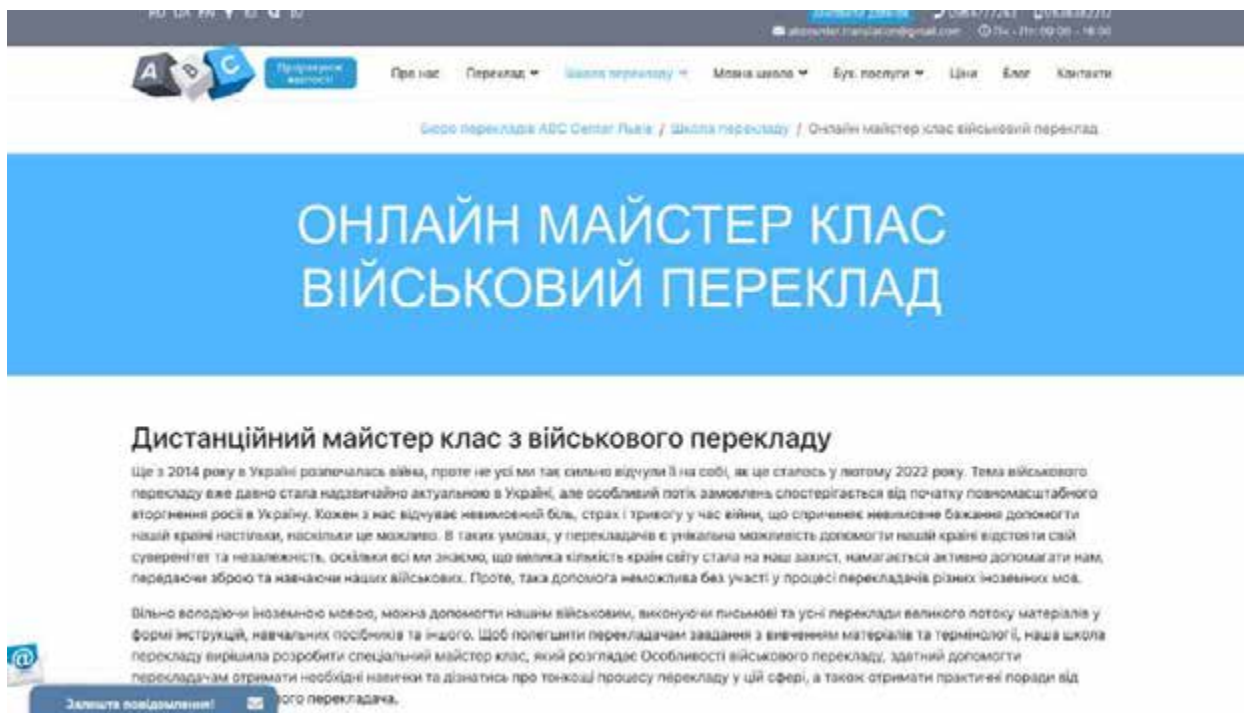
37. Лісовський В.М. Військово-технічний переклад (англійська мова) Підручник / за ред. В.В. Балабіна. — Київ: ВІКНУ, 2009. — 950 с.
38. Лукіяничук Ю. О. Способи класифікації військових термінів. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Філологічна»*. 2017. Вип. 66. С. 65-67. DOI: 10.25264/2519-2558-2017-66- 65-67
39. Мюллер В. К. Великий англо-український словник. Великий українсько-англійський словник. – К.: Арій, 2008.
40. Навальна М., Калужинська Ю. Актуалізація лексем на позначення військових дій, процесів та станів. *Психолінгвістика/Psycholinguistics*. 2018. № 24 (2). С. 218–235.
41. Отрішко К.А. Способи перекладу військової термінології. Гуманітарна освіта в технічних вищих навчальних закладах. 2019. № 39. С. 27–33.
42. Селіванова, О. О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія. Київ, 2006. 716 с.
43. Сидорук Г.І., Сухляк В.Ю. Калькування, описовий переклад та підстановки під час перекладу термінології наукових текстів. *Filologia, socjologia i kulturoznawstwo. Osiągnięcia naukowe, rozwój, propozycje*. 2016. С. 113–115. URL: <http://surl.li/jhcnf> (дата звернення: 22.02.2024).
44. Ситар, Г. В., Адамусік, К. О. «Глумачно-перекладний словник термінів конструкційної граматики: етапи створення». [В:] Прикладна лінгвістика на Півдні України: здобутки і перспективи / Одеський національний університет імені І. І. Мечникова. Одеса, 2021: 98–102.
45. Ситар, Ганна. Синтаксичні фразеологізми в розрізі конструкційної граматики: монографія: наук. і відп. ред. А. П. Загнітко. Вінниця: ТОВ «Нілан-ЛТД», 2017. 458 с.

46. Скороходько, Е. Ф. Сучасна англійська термінологія. Київ: Український інститут лінгвістики і менеджменту, 2002. 76 с.
47. Словник української мови. URL: <http://sum.in.ua> (дата звернення: 26.02.2024).
48. Стацюк Р.В. Основні підходи до вивчення поняття «термін» у сучасній лінгвістичній науці. Науковий вісник ДДПУ імені І. Франка. Серія «Філологічні науки». Мовознавство. 2016. Т. 2. № 5. С. 113–116.
49. Сучасний тлумачний словник української мови / За заг. ред. д-ра філол. наук, проф. В. В. Дубічинського. – Х.: ВД "ШКОЛА", 2009. – 1008 с.
50. Тлумачний словник сучасної української мови: Загальноживана лексика / За заг. ред. проф. В. С. Калашника. – Х. : ФОП Співак Т. К., 2009. – 960 с.
51. Українська мова: Енциклопедія / Редкол.: Русанівський В. М. (співголова), Тараненко О. О. (співголова), Зяблюк М. П. та ін. Київ: Видавництво «Укр. енцикл.» ім. М. П. Бажана, 2004. 824 с.
52. Фурт Д.В. Способи перекладу термінів українською мовою з англійської. Філологічні студії. Методика викладання мов. 2018. № 17. С. 272–281.
53. Шостюк З. Функціональні та стилістичні особливості неологізмів у поетичному тексті Дмитра Павличка. *Синопсис: текст, контекст, медіа*. 2013. No 2. URL : <https://synopsis.kubg.edu.ua/index.php/synopsis/article/view/43>
54. Algeo J. Fifty Years Among The New Words. A Dictionary of Neologisms. – Cambridge University Press, 1991. – 257 p.
55. Alvey J. Dictionaries and reference books for the translator // *Aslib Proceedings*. – 31 (11). – Nov. 1979. – p. 521 – 524.
56. Baumann, K.D. (2013). The interdisciplinary concept of translational intertextuality, illustrated on the basis of LSP text networks. *SYNAPS* 29, 7– 17.

57. Boas Hans, Sag Ivan, Kay Paul. Introducing Sign-Based Construction Grammar [In:] Sign-Based Construction Grammar. Center for the study of language and information, 2012: 1–30.
58. Bowyer R. Campaign. Dictionary of Military Terms. – Macmillan, Bloomsbury, 2004. – 280 p.
59. Byrne, J. (2006). Technical Translation. Dordrecht: Springer.
60. Cambridge dictionary. URL: <https://dictionary.cambridge.org> (дата звернення: 07.07.2023).
61. Chambers, J. Wh. (1999). The Oxford companion to American military history (2nd ed.). USA: Oxford University Press.
62. Collins English Dictionary 30th Anniversary Edition – 10th Revised ed. – L.: Collins, 2009. – 1920 p.
63. Collins online dictionary. URL: <https://www.collinsdictionary.com> (дата звернення: 07.07.2023).
64. Croft, William. Radical Construction Grammar: Syntactic Theory in Typological Perspective. Oxford University Press, 2001. 416 p.
65. Defensive fundamentals. Training Command. URL: <http://surl.li/jadgs> (дата звернення: 09.07.2023).
66. Dickson P. War Slang. American Fighting Words and Phrases from the Civil War to the Gulf War. – N.Y., 1994. – 403 p.
67. Fillmore, J. Charles. “The Mechanisms of «Construction Grammar»” [In:] Proceedings of the Fourteenth Annual Meeting of the Berkeley Linguistics Society, 1988: 35–55.
68. Fried, Mirjam. “Construction Grammar”. [In:] A. Alexiadou & T. Kiss (eds.) [In^] Syntax – Theory and Analysis. An International Handbook. Handbooks of Linguistics and Communication Science, Berlin: Mouton de Gruyter, 2015: 974–1003.

69. Goldberg, Adele. *Constructions: A Construction Grammar Approach to Argument Structure*. 1 edition. University Of Chicago Press, March 15, 1995. 271 p.
70. Hoffmann, Thomas. “The Renaissance of constructions: From constructions to Construction Grammars” [In:] *The Cambridge Handbook of Cognitive Linguistics*. Cambridge: Cambridge University Press, 2017. 284–309.
71. Hornby A. S. *Oxford advanced learner's Dictionary of Current English*. – 7th ed. – Oxford: Oxford Univ. Press, 2006. – 1715 + R119 p.
72. *McGraw-Hill’s Dictionary of Scientific and Technical Terms* – 7th ed. – McGraw-Hill Professional, 2010. – 2500 p.
73. Merriam-Webster. URL: <https://www.merriam-webster.com> (дата звернення: 07.07.2023).
74. *Merriam-Webster’s Collegiate Dictionary* – 11th ed. – Merriam-Webster, Inc., 2008. – 1623 p.
75. *The Oxford Handbook of Construction Grammar*. Edited by Thomas Hoffmann and Graeme Trousdale. New York : Oxford University Press, 2013. 586 p.
76. *Webster’s Unabridged Dictionary*. – N.Y.: Random House, 2001. – 2230 p.
77. Wuster E. *Machine Tool: Master v. 1: An Interlingual Dictionary of Basic Concepts* – Technical Press, 1968. – 756 p.

ДОДАТОК А

The screenshot shows the website 'ABC Center Lviv' with a navigation menu and a prominent blue banner. The banner text reads 'ОНЛАЙН МАЙСТЕР КЛАС ВІЙСЬКОВИЙ ПЕРЕКЛАД'. Below the banner, there is a section titled 'Дистанційний майстер клас з військового перекладу' followed by two paragraphs of text. At the bottom left, there is a small icon of a person and a button that says 'Залиште повідомлення!' (Leave a message!).

**ОНЛАЙН МАЙСТЕР КЛАС
ВІЙСЬКОВИЙ ПЕРЕКЛАД**

Дистанційний майстер клас з військового перекладу

Ще з 2014 року в Україні розпочалась війна, проте не усі ми так сильно відчули її на собі, як це сталося у лютому 2022 року. Тема військового перекладу вже давно стала надзвичайно актуальною в Україні, але особливий потік замовлень спостерігається від початку повномасштабного вторгнення росії в Україну. Кожен з нас відчуває невимовний біль, страх і тривогу у час війни, що спрочинені невимовне бажання допомогти нашій країні настільки, наскільки це можливо. В таких умовах, у перекладачів є унікальна можливість допомогти нашій країні відстояти свій суверенітет та незалежність, оскільки всі ми знаємо, що велика кількість країн світу стала на наш захист, намагається активно допомогати нам, передаючи зброю та навчаючи наших військових. Проте, така допомога неможлива без участі у процесі перекладів різних іноземних мов.

Вільно володіючи іноземною мовою, можна допомогти нашим військовим, виконуючи письмові та усні переклади великого потоку матеріалів у формі інструкцій, навчальних посібників та іншого. Щоб полегшити перекладачам завдання з вивчення матеріалів та термінології, наша школа перекладу вирішила розробити спеціальний майстер клас, який розглядає Особливості військового перекладу, здатний допомогти перекладачам отримати необхідні навички та дізнатись про тонкощі процесу перекладу у цій сфері, а також отримати практичні поради від

Залиште повідомлення! **лого перекладача.**